

A large purple speech bubble with a white background, containing the main title text.

Talar du svenska?

**En undersökning
om finskspråkigas
attityder till svenskan
och de svenskspråkiga**

Ville Pitkänen, Jussi Westinen

Talar du svenska?

En undersökning om finskspråkigas
attityder till svenskan och
de svenskspråkiga

© e2 och upphovsmän

ISBN 978-952-5895-95-7

Design och layout: Juha Rätty / J-Form Tmi

Jäljentämö Jokela ja PDF 2017

Innehåll

Följebrev	3
Sammanfattning av resultaten	4
Inledning – en politiserad språkfråga	5
Undersökningens mål	6
Relationerna mellan språkgrupperna är goda, men inte okomplicerade	8
Ingen större förändring av relationerna, anser medborgarna	10
För ungdomar är svenskan ingen självklar del av det finländska samhället	13
Attitudinella dimensioner gällande det svenska språket och svenskspråkiga	19
Dimensionen <i>Svenskans officiella ställning</i> : allt färre förväntar sig att politiker och tjänstemän ska kunna svenska	20
Språkkunniga försvarar svenskan	21
Dimensionen <i>Ett liv över språkgränserna</i> : de finskspråkiga skulle vilja ha mera att göra med svenskspråkiga	25
Också i Östra och Norra Finland vill man ha växelverkan med svenskspråkiga	26
Dimensionen <i>En lifen krets av vålsituerade</i> : uppfattningen om bättre folk är seglivad	29
Svag språkkunskap och få kontakter stärker fördomarna	31
Var tionde motsätter sig absolut svenskans officiella ställning	34
Bara en tiondedel av attityderna förklaras med den tillfrågades bakgrund	36
Slutsatser	39
Tvåspråkigheten i vardagen delar medborgarnas åsikter	39
Attitydklimatet har förändrats över en längre period	39
Språkgrupperna lever isär från varandra	40
Umgänget måste förstärkas	41
Kommentar	
Nils Erik Forsgård, Magma: E2:s undersökning visar att synen på det svenska i Finland har hållits rätt stabil under det senaste decenniet	42
Karina Jutila, e2: Språkbud för vuxna och barn	44
Bilagor	48
Källor	55

Följebrev

De finskspråkigas attityder mot svenskan och de svenskspråkiga har inte förändrats i någon betydande grad, trots att motsättningar och fiendlighet präglar den offentliga debatten. Denna undersökning stärker uppfattningen om att det svenska språket är en del av det hundraåriga Finland.

Bakom helhetsbilden finns emellertid vissa oroväckande drag. Man bör i synnerhet följa med hur de ungas attityder utvecklas, och om likgiltigheten eller de negativa attityderna fördjupas. En annan sak som bör följas upp är dialogen mellan språk- och kulturgrupperna. Utan ett vardagligt umgänge blir Finland ett samhälle som präglas av misstroende och isolering av medborgargrupperna.

Förutom forskningsresultaten innehåller rapporten texter av **Nils Erik Forsgård**, verksamhetsledare för Magma, samt av undertecknad, där vi presenterar förklaringar till de negativa attityderna och lägger fram modeller för att stärka svenskans ställning.

Undersökningen har gjorts av forskarna vid e2, PD **Ville Pitkänen** och PD **Jussi Vestinen**. Vi tackar för ett noggrant och sakkunnigt arbete. Ett varmt tack riktas även till Magma för gott samarbete och till Svenska folkskolans vänner för finansiering av undersökningen.

Helsingfors 14.11.2017

Karina Jutila

Direktör, e2

Sammanfattning av resultaten

De finskspråkiga anser att relationerna mellan språkgrupperna är goda. Cirka 40 procent anser att relationen mellan finsk- och svenskspråkiga är goda eller mycket goda. Endast fem procent anser att relationen är dålig.

Så mycket som var tredje finskspråkig bedömer att relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga har förändrats de senaste åren – 17 procent anser att relationerna försämrats. Knappt hälften (48 %) anser att relationerna inte har förändrats.

Två tredjedelar betraktar svenskan som en fast del av det finländska samhället och kulturen. Man upplever att svenskkunskaper är viktiga med tanke på de nordiska relationerna (59 %). En klar majoritet av medborgarna (69 %) stöder i princip också service på svenska.

Åsikterna hårdnar emellertid när det gäller konkreta frågor. 48 procent anser att det används för mycket offentliga medel till service på svenska, 32 procent är av annan åsikt.

Ungefär hälften av finländarna anser, att det är rätt att de svenskspråkiga i vårt land får service på sitt modersmål även om de skulle kunna finska. 44 procent är av annan åsikt. Hälften av de finskspråkiga är emot obligatorisk undervisning i svenska.

Bland finskspråkiga finns ett stort intresse av att umgås mera med svenskspråkiga. Hela 69 procent av de tillfrågade skulle vilja kunna svenska bättre. 43 procent stöder förslaget till tvåspråkiga skolor. Ungefär 40 procent av de finskspråkiga skulle vilja ha mera att göra med svenskspråkiga. I alla påståenden är en klar minoritet av annan åsikt.

Trots att medborgargruppernas åsikter varierar i fråga om olika sakfrågor påverkas attityderna över hela linjen av hur bra den egna svenskkunskapen är och av hur täta kontakter de finskspråkiga har med svenskspråkiga.

God språkkunskap och mångsidiga kontakter stärker de positiva attityderna, få kontakter och svag språkkunskap förstärker fördomar och negativa attityder. Ca 40 procent av de finskspråkiga har inget som helst umgänge med svenskspråkiga.

Inledning En politiserad språkfråga

Det finländska samhället är uppbyggt på flera grundpelare som man har värdesatt och velat hålla fast vid. En av pelarna är vårt lands officiella tvåspråkighet. Tvåspråkigheten och medborgarnas rätt att få service på sitt modersmål garanteras i grundlagen och språklagen. Nationalspråksstrategin (2012)¹ har som samlat syfte vi ska ha ett Finland där nationalspråken syns, hörs och accepteras.

De svenskspråkiga har av historiska orsaker haft en stark ekonomisk, kulturell och social ställning i Finland.² De har därför en annorlunda ställning än vad språkliga minoriteter i många andra europeiska länder har.³ Den svenskspråkiga befolkningen har också politiskt varit mycket väl representerad, särskilt via SFP. SFP har i ett internationellt perspektiv varit ett exceptionellt inflytelserikt parti i förhållande till sin storlek, och har i sin intressebevakning fokuserat på framför allt språkfrågor.⁴

Tvåspråkigheten också haft ett starkt allmänt stöd i Finland. Enligt valundersökningen år 2015 förhåller sig ca 70 procent av medborgarna positivt eller neutralt till att det också i fortsättningen ska finnas två starka nationalspråk i vårt land.⁵ Konsensusandan har borgat för att språkminoritetens behov har beaktats. Ännu före millennieskiftet var meningsskiljaktigheterna om det svenska språket ytterst små.⁶ Konflikterna om språket har i Finland har bedömts vara mindre än i exempelvis Schweiz, Belgien och Kanada.⁷

Under 2000-talet har emellertid språkfrågan åter politiserats. En del av de svenskspråkiga är oroade över bristen av service på svenska. En del av de finskspråkiga anser att det svenska språkets starka ställning innebär en oproportionerligt stor börda för samhället, och upplever att finlandssvenskarna har en bättre situation än finskspråkiga.⁸ Till senaste årens konfliktämnen hör bland annat rättigheten till service på svenska⁹ och bevarandet av svenskan som obligatoriskt läroämne i grundskolan.

Det faktum att Sannfinländarna med sina anti-svenska åsikter kom in i regeringen efter riksdagsvalet 2015 medan SFP hamnade i opposition för första gången på fyra decennier har också bidragit till att politisera språkfrågan.¹⁰ Frågan är viktig för SFP, men för de övriga traditionella partierna (SDP, Centern, Samlingspartiet) har minoritetsfrågorna och den kulturella diversiteten inte varit lika mycket i fokus.¹¹

Undersökningens mål

I denna undersökning granskar vi finskspråkiga finländares attityder till svenskan och de svenskspråkigas ställning i samhället. Efter en tidigare undersökning har vi en relativt täckande kunskap om finskspråkigas allmänna synsätt på tvåspråkigheten.¹²

Vi har också tillgång till mer detaljerad kunskap om, vilka aspekter av svenskan och de svenskspråkiga som betraktas i positivt ljus och vilka aspekter som ses som negativa.¹³ Tidigare undersökningar har ändå inte analyserat ämnet heltäckande på basis av bakgrundsvariablerna, dvs. hur tillhörigheten till en viss befolkningsgrupp, egna kontakter till svenskspråkiga och de egna kunskaperna i svenska påverkar attityderna. Det har också behövts mera information om hur olika frågor som gäller det svenska språket och de svenskspråkiga hänger ihop - och om de attitudiella dimensioner de bildar.

I den här undersökningen granskar vi vilka frågor med anknytning till det svenska språket som mest delar de finskspråkiga finländarnas åsikter, vilka frågor man är jämförelsevis eniga om och hur attityderna påverkas av de tillfrågades bakgrund. Som bakgrundsvariabler vi använt de tillfrågades kön, ålder, utbildning, bosättningsort och partiståndpunkt. Dessutom granskas attityderna utgående från om den tillfrågade har svenskspråkiga kontakter, av hur bra hen anser att de egna svensk kunskaperna är, och enligt om hen upplever sig ha haft nytta av svenskan i sitt liv. Skillnaderna mellan grupperna av tillfrågade har behandlats med hjälp av enkelriktad variansanalys. Med hjälp av linjär regressionsanalys har man granskat hur stor del av attitydvariationen som kan förklaras med respondentens grupp tillhörighet.

Dessutom har man till lämpliga delar använt sig av material från tidigare åsiktsundersökningar. Med hjälp av det materialet har man kunnat kartlägga förändringar i attityderna över tid under de senaste åren och decennierna. Materialen är ändå inte helt jämförbara på grund av att man använt olika samplingsmetoder och materialinsamlingsmetoder. Dessutom har materialet bestått av tvärsnittsmaterial och inte av material från en longitudinell studie av samma respondenter.

Inledningsvis granskas de finskspråkigas uppfattning av relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga, och hur de bedömer att relationerna utvecklats de senaste åren. Resultaten jämförs med hurdana relationerna upplevs vara i de tvåspråkiga kommunerna i Finland. Dessutom analyseras hur respondenterna bedömer att den allmänna attityden till personer som talar ett annat språk har förändrats under de senaste åren.

Den andra frågan som granskas är, hur de finskspråkiga på en allmän nivå förhåller sig till att det svenska språket är en del av det finländska samhället, och som tredje punkt syns mer specifikt vad de tänker om offentlig service på svenska och behovet av täckande svensk service.

Av undersökningsmaterialet utformades ytterligare tre tydliga attityddimensioner, som analyseras i det fjärde huvudkapitlet. Dimensionerna är *det officiella behovet av svenska, ett liv över språkgränserna* och *en liten krets av välsituerade*.

Till sist analyseras hurdan helhetsbild resultaten ger av attityderna till svenskan och de svenskspråkiga, och vilka slutsatser man kan dra av resultaten. I bokens sista kapitel presenteras några lösningsförslag till vissa språkpolitiska frågor.

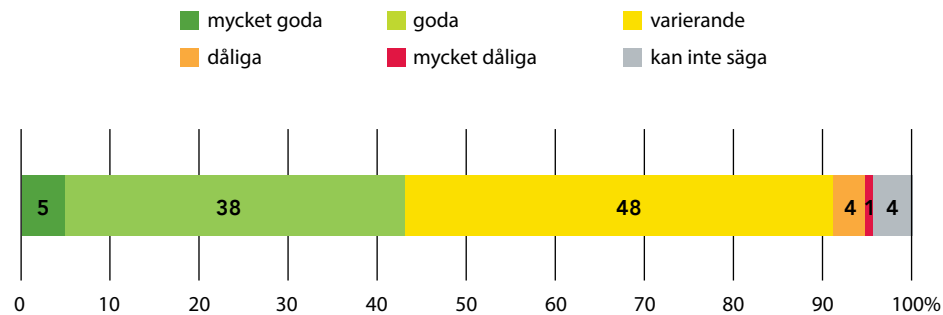
Rapportens resultat baserar sig på enkätsvar av 3 153 personer. Enkäten gjordes av forskningsanstalten Taloustutkimus' internetpanel 15–28.8.2017. Samplet är representativt för Finlands vuxna befolkning (under 80 år) och resultaten har viktats enligt ålder, kön och bosättningsort. Endast respondenter med finska som modersmål har valts ut till analysen. **Bilaga 1** innehåller en mer detaljerad beskrivning av enkätens förverkligande.

Frågebatteriet hade utarbetats av e2 och tankesmedjan Magma. För analysen och sammanställningen av rapporten svarade forskare **Ville Pitkänen** och **Jussi Westinen** vid e2. Undersökningen finansierades av Svenska folkskolans vänner.

Relationerna mellan språkgrupperna är goda, men inte okomplicerade

De försämrade relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga har diskuterats en del i offentligheten, men **figur 1** visar, att relationerna mellan språkgrupperna anses vara jämförelsevis goda. Av de finskspråkiga bedömer 43 procent att relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga är goda eller mycket goda. Endast fem procent anser att relationen är dålig.

Figur 1. Hur upplever du att relationen mellan finsk- och svenskspråkiga är i Finland?

Även om de tillfrågade inte ser stora problem eller konflikter i relationen är den inte helt okomplicerad: 48 procent bedömer att relationerna är varierande. I relationerna ses sannolikt både positiva och negativa drag.

Resultaten är mycket likartade som i språkbarometern 2016, där man granskade åsikterna hos invånare i Finlands 33 tvåspråkiga kommuner. I undersökningen kartlades de finskspråkigas och de svenskspråkigas åsikter separat. Av de finskspråkiga ansåg 44 procent att relationerna var goda och av de svenskspråkiga ansåg 51 procent att de var det.¹⁴ Svarsfördelningen bland finskspråkiga i hela landet är således liknande som fördelningen i tvåspråkiga kommuner.

Hur har då medborgarnas attityder förändrats? I de enkäter som gjorts i de tvåspråkiga kommunerna åren 2004, 2008 och 2012 har andelen positiva omdömen undantagslöst varit över 50 procent. I 2016 års enkät hade andelen tillfrågade som ansåg att relationerna var relativt goda sjunkit medan andelen tillfrågade som upplever relationerna som varierande ökat. Detta gäller särskilt bland finskspråkiga som bor i tvåspråkiga kommuner.¹⁵ Det verkar också som om den förändring som de tillfrågade anser ha skett i relationerna mellan språkgrupperna skulle ha inträffat särskilt under de senaste åren.

En granskning enligt bakgrundsgrupp visar, att personer i ledande ställning, högre tjänstemän, högutbildade och personer som kan svenska bra och personer som stöder Samlingspartiet upplever relationerna positivast.

Lågutbildade och sannfinländare, personer som stöder partier utanför riksdagen och icke-röstare upplever i genomsnitt relationerna negativast. Detsamma gäller personer som anser sig ha dåliga kunskaper i svenska.

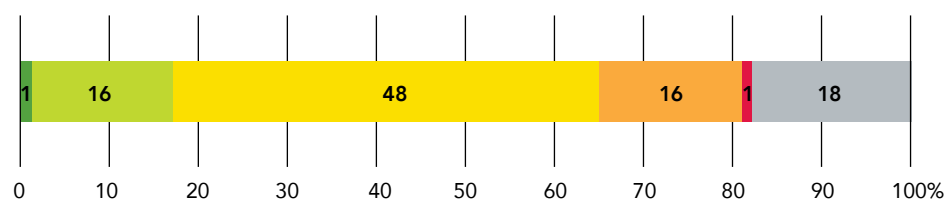
Allt som allt är skillnaderna mellan medborgargrupperna ändå små, och positiva eller neutrala bedömningar är klart vanligast i alla grupper.

Ingen större förändring av relationerna, anser medborgarna

Bara var tredje upplever att relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga har förändrats under de senaste åren. **Figur 2** visar, att 17 procent av de tillfrågade anser att förändringen gått i positiv riktning medan 17 procent anser att förändringen gått i negativ riktning. Knappt hälften (48%) anser att relationerna inte har förändrats, och var femte tar inte ställning till frågan (18%).

Figur 2. Hur upplever du att relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga har förändrats de senaste åren?

■ den har blivit mycket bättre ■ den har blivit bättre ■ den har blivit varken bättre eller sämre
 ■ den har blivit sämre ■ den har blivit mycket sämre ■ kan inte säga

I språkbarometern 2016 anser 47 procent av de finskspråkiga att relationerna utvecklats i en mer positiv riktning medan åtta procent anser att utvecklingen gått i en mer negativ riktning. De finskspråkiga i tvåspråkiga kommuner upplever alltså de senaste årens utveckling som mycket positiv.

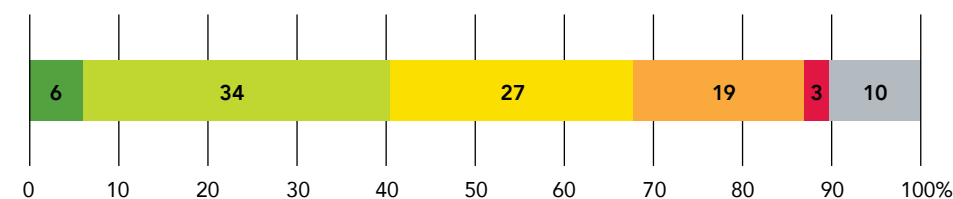
De svenskspråkiga i tvåspråkiga kommuner upplever däremot att relationerna utvecklats mer negativt än vad finskspråkiga i befolkningen som helhet anser. Av dem anser 14 procent att relationerna blivit bättre medan 24 procent anser att de blivit sämre. Detta trots att det bland svenskspråkiga finns flera som anser att relationerna är goda än vad det finns bland de finskspråkiga. De svenskspråkiga är alltså mer oroade än genomsnittet över utvecklingens riktning.

Det att språkgruppernas attityder har utvecklats i olika riktning kan delvis bero på den offentliga debatten. I media upprepas ständigt budskapet om det skärpta språkklimatet och också den bristande hänsynen till språkeffekterna vid de stora statliga reformprojekten har kritiserats offentligt.¹⁶ Diskussionen berör särskilt finlandssvenskarna, medan språkfrågorna kan förefalla marginella eller ovidkommande för många finskspråkiga.

Tolkningen får stöd av ett påstående som framförs i denna undersökning: "Språkfrågan i Finland har fått alltför stora proportioner". Två tredjedelar av de tillfrågade är av samma åsikt. Bara 23 procent anser att språkfrågan inte har fått för stora proportioner. Det är särskilt bland motpolerna i språkfrågan, dvs. Sannfinländarna och SFP:s anhängare, som man menar att språkfrågans betydelse inte har blåsts upp.

Figur 3. Hur anser du att den allmänna inställningen till personer som talar andra språk har förändrats de senaste åren?

■ den har blivit mycket bättre ■ den har blivit bättre ■ den har blivit varken bättre eller sämre
 ■ den har blivit sämre ■ den har blivit mycket sämre ■ kan inte säga

En granskning enligt de tillfrågades bakgrundsvariabler visar att skillnaderna mellan grupperna av tillfrågade är mycket små - det finns till exempel inga statistiskt signifikanta skillnader mellan olika yrkes- och utbildningsgrupper. Inte heller bosättningsorten har någon betydelse. Däremot påverkas attityderna av partibakgrunden: bland dem som stöder Sannfinländarna finns det i medeltal färre som anser att relationerna förändrats till det bättre.

Figur 3 visar, att många (40%) anser att den allmänna inställningen till personer som talar andra språk har förändrats i positiv riktning de senaste åren. Var femte (22%) anser att utvecklingen gått i sämre riktning. Många av dem som anser att relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga har utvecklats i en mer positiv riktning, anser också att den allmänna inställ-

ningen till personer som talar andra språk har blivit bättre (korrelationen mellan påståendena=0,40).

En granskning enligt bakgrundsvariabler visar att skillnaderna mellan grupperna av tillfrågade är små, på samma sätt som i frågan om relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga. Tydligast syns skillnaderna mellan åldersgrupper och partiståndpunkt. Ju äldre den tillfrågade är, desto positivare anser hen att utvecklingen är. En klar majoritet av de över 60 år gamla anser att relationerna utvecklats i positiv riktning. Bland de under 40 år gamla är åsikterna mera delade; en tredjedel anser att relationerna utvecklats till det bättre, en tredjedel kan inte säga och en tredjedel upplever att relationerna försämrats.

De Grönas, Vänsterförbundets och Sannfinländarnas anhängare upplever mer ofta än andra att relationerna till personer som talar andra språk har blivit mer negativa än förut. Bedömningarna är alltså mer partipolitiserade än bedömningarna av hur relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga har utvecklats. Bland anhängarna till de invandringspositiva partierna, gröna och Vänsterförbundet, betraktas den negativa utvecklingen sannolikt som oroväckande. De invandringsnegativa Sannfinländarna kanske till och med tycker att utvecklingen är önskvärd.

Undersökningar visar att medborgarnas åsikter om det svenska språket har samband med deras allmänna syn på minoriteter och mångkulturalitet.¹⁷ Sannfinländarnas anhängare och, å andra sidan, De Grönas och Vänsterförbundets anhängare, representerar motsatta läger i frågor som gäller invandrare och etniska minoriteter.¹⁸

Något som bör noteras i undersökningen är, Sannfinländarnas anhängare, vid en granskning enligt bakgrundsvariabler, är den enda grupp som upplever att relationerna mellan finsk- och finskspråkiga är sämre än i genomsnitt och som anser att relationerna blivit sämre. De anser också att den allmänna inställningen till personer som talar andra språk har förändrats till det sämre.

En jämförelse med Språkbarometern 2016 visar, att svenskspråkiga i tvåspråkiga kommuner i högre grad än den finskspråkiga befolkningen i hela landet upplever att situationen försämrats: hela 41 procent upplever att den allmänna attityden till personer som talar andra språk har blivit mer negativ.¹⁹ De svenskspråkiga upplever också att relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga blivit sämre.

Det finns en klyfta mellan språkgrupperna: svenskspråkiga upplever att relationen mellan språkgrupperna blivit svalare medan den stora majoriteten av finskspråkiga inte gör det.

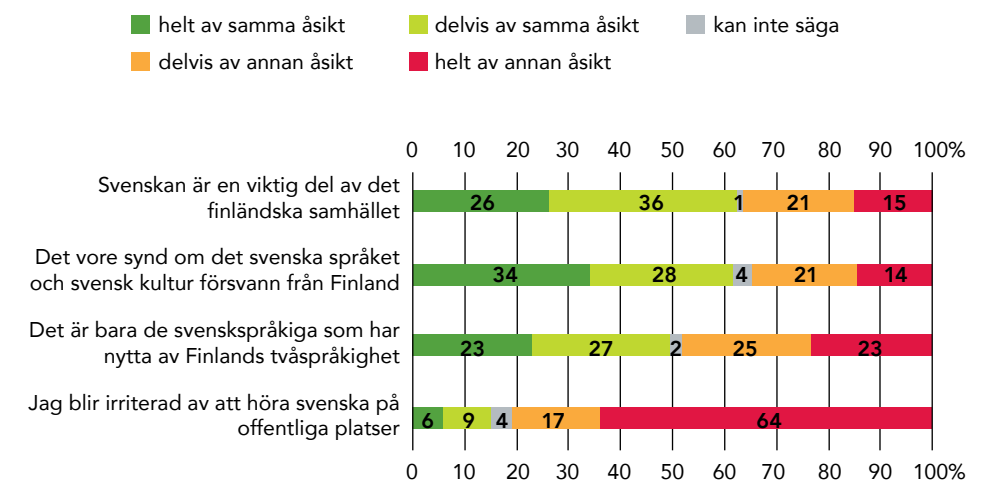
För ungdomar är svenskan ingen självklar del av det finländska samhället

En klar majoritet av finländarna anser att det svenska språket är en väsentlig del av det finländska samhället (62 %) och anser att vore synd om svenskan och svensk kultur försvann från Finland (62 %). **Figur 4** visar, att omkring en tredjedel av finländarna är av motsatt åsikt.

En jämförelse med tidigare undersökningar visar, att attityderna har undergått förändringar. I de enkätundersökningar som genomfördes 1996 och 2008 ansåg ca 75 procent av finländarna att det svenska språket är en viktig del av det finländska samhället.²⁰ I de undersökningar som gjordes 2013 och 2014 var andelen samma som nu.²¹

Trots att de olika materialen inte är helt jämförbara så har attitydatmosfären högst sannolikt hållits i stort sett oförändrad de senaste åren, men jämfört med situationen för tio år sen har konstellationen klart förändrats: nu upplever allt färre att det svenska språket är en viktig del av samhället. Andelen tillfrågade som anser att det är skada att det svenska språket och svensk kultur försvinner har också den bibehållits oförändrad de senaste åren (2013-2017).

Figur 4. Den allmänna attityden till det svenska språket

Av de under 30 år gamla anser betydligt färre att svenskan är en viktig del av det finländska samhället (52%) än vad personer i pensionsåldern gör (77%). Ju äldre respondenten är, desto starkare är intresset för att bevara svenskan och svensk kultur. Förändringen handlar sannolikt om skillnader mellan generationerna. De äldre generationerna har socialiserats till att svenskan är en viktig del av Finland, medan frågan inte är lika självklar för de yngre generationerna.

År 2015 blev det valfritt att skriva svenska i studentexamen. Detta kan ha kunnat påverka attityderna särskilt bland unga. Trenden illustreras av att svenskans popularitet i studentexamen har minskat år för år.²² År 2005 skrev 90 procent av årsklassen svenska i studentexamen. Tio år senare hade andelen minskat till drygt hälften av årsklassen. Särskilt motvilliga till att skriva svenska är männen.²³

Kvinnors inställning till svenskan är i fråga om båda påståendena mer positiv än männens. Attityden påverkas också av yrkesställningen och utbildningen: personer i ledande ställning, högre tjänstemän och experter samt högutbildade värderar i genomsnitt svenskan och den svenska kulturen högre än vad personer som genomgått yrkesskola och arbetare gör.

De flesta riksdagspartierna anhängare värdesätter i genomsnitt svenskan relativt högt. Ett undantag är Sannfinländarnas och partiet Blå Framtids anhängare. Också anhängarna till de partier som står utanför riksdagen och de icke-röstande förhåller sig avogt till svenskan.

Något som påverkar attityderna mycket är den egna närkretsen och de egna kunskaperna i svenska. De finländare som har svenskspråkiga vänner eller arbetskontakter har ofta en betydligt positivare inställning till svenskan än genomsnittet. De som inte alls har några kontakter till svenskspråkiga förhåller sig mer negativt än genomsnittet.

Den största särskiljande faktorn är ändå de tillfrågades bedömning av sina egna svenskkunskaper. De tillfrågade ombads att bedöma sina egna svenskkunskaper enligt skolvitsordsskalan 4–10. De personer som bedömde att den egna språkkunskapen är mycket dålig förhöll sig i genomsnitt mest negativt till det svenska språkets ställning. Ju bättre de tillfrågade ansåg att deras språkkunskap var, desto positivare blev deras attityd.

Samma skillnader enligt befolkningsgrupp framträder ännu tydligare när det gäller synen på om det bara är de svenskspråkiga som har nytta av Finlands tvåspråkighet. Frågan delar de finskspråkiga i två grupper: 50 procent anser att tvåspråkigheten är till nytta bara för de svenskspråkiga och 48 procent är av motsatt åsikt. Det är ungefär samma fördelning som i

undersökningen 2014²⁴, så attitydklimatet har sannolikt inte förändrats under de senaste åren. Vad som ändå bör noteras är att många finskspråkiga stöder tvåspråkigheten på ett generellt plan trots att en stor del anser att tvåspråkigheten bara är till nytta för svenskspråkiga.

Bara ett fåtal (15%) blir irriterade av att höra svenska på offentliga platser. Trots att det är en liten andel av hela befolkningen är andelen ändå så signifikant att den förklarar varför somliga svenskspråkiga har trakasserats för sitt språk på offentliga platser. Nästan varannan svenskspråkig som är bosatt i en tvåspråkig kommun har upplevt diskriminering eller trakasserier i vardagen på grund av sitt språk.²⁵

I vår undersökning ställde vi också frågor om diskriminering av svenskspråkiga. Bara en liten minoritet (14%) anser att svenskspråkiga diskrimineras i Finland. Omkring hälften (48%) anser att svenskspråkiga i Finland inte diskrimineras på något sätt (av helt annan åsikt än påståendet). Också detta resultat accentuerar att språkgruppernas erfarenhetsvärld och uppfattning om de svenskspråkigas ställning kan vara mycket olika.

Inget entydigt stöd för service på svenska

Tillgången till och behovet av service på svenska har debatterats mycket de senaste åren²⁶. Påståendena i **figur 5** tar upp temat ut fyra olika synvinklar. Knappt hälften (48%) anser att det används för mycket pengar till service på svenska. En tredjedel är av annan åsikt. Också i den undersökning som gjordes 2014²⁷ var en större andel av åsikten att det används för mycket pengar till svenskspråkig service: det har alltså inte skett någon större förändring i attitydklimatet under de tre åren.

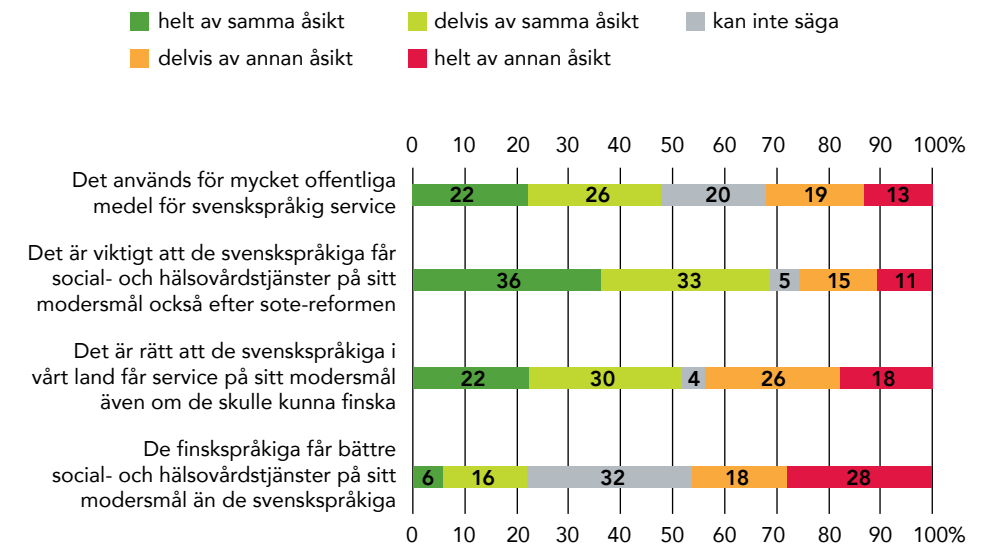
Nästan 70 procent av medborgarna anser, att svenskspråkiga också i fortsättningen ska få social- och hälsovårdsservice på svenska. Andelen positiva svar minskar ändå när man frågar om svenskspråkiga ska få service på svenska även om de kan finska (52%). 44 procent av finländarna är av annan åsikt i den frågan.

Av detta kan man sluta sig till, att man har större förståelse om det är en enspråkigt svensk som inte kan finska eller som kan finska dåligt som behöver servicen. Av de svenskspråkiga som bor i tvåspråkiga kommuner använder 56 procent ofta eller uteslutande finska i sina ärenden till myndigheterna. Redan nu använder en stor del av de finsk- och svenskspråkiga i tvåspråkiga kommuner obehindrat båda språken.²⁸

Resultaten av de frågor som gäller offentlig service är i viss mån motstridiga till resultaten av en annan undersökning tidigare i år. Enligt den skulle 80 procent av de finskspråkiga stödja bevarandet av den nuvarande servicenivån för språkminoriteter.²⁹ Det handlar sannolikt om att det är lätt att på en allmän nivå stödja bevarandet av nuvarande service, medan man blir mer kritisk när det handlar om konkreta frågor.

Då de tillfrågade ombads jämföra social- och hälsovårdstjänster på finska respektive svenska trodde bara en femtedel att finskspråkiga får bättre service än svenskspråkiga. En tredjedel av de tillfrågade kan inte svara på frågan. Detta kan man väl förstå, eftersom inte många har erfarenhet av service på ett annat språk. Av de tillfrågade menar 46 procent att påståendet om att finskspråkiga får bättre service inte stämmer. Språkbarometern 2016 visar att finskspråkiga ändå är betydligt nöjdare än svenskspråkiga med sina social- och hälsovårdstjänster i tvåspråkiga kommuner.³⁰

Figur 5. Acceptansen för service för svenskspråkiga

Resultaten ger vissa antydningar om varför språkfrågorna väcker oro bland de svenskspråkiga. De svenskspråkiga har varit oroliga över sin rätt att använda svenskan i sina handhavanden med myndigheterna. Flera av de genomförda och planerade förvaltningsreformerna (tingsrättsreformen, sote-reformen, landskapsreformen) har fått de svenskspråkiga på bakbenen eftersom man anser att reformerna kommer att försämra deras service.³¹

Frågorna om den offentliga servicen delar medborgarna i liknande grupper som de föregående frågorna om svenskans ställning i samhället. Det finns tydliga könsskillnader: kvinnor har en positivare attityd till tvåspråkig service, och upplever mer sällan än män att service på svenska kostar för mycket.

Däremot är attitydskillnaderna mellan åldersgrupperna mycket små, i motsats till i fråga om påståendena gällande svenskans officiella ställning. Gruppen över 60 år gamla särskiljer sig tydligast genom att mer sällan än andra grupper tro att finskspråkiga får bättre sote-tjänster än svenskspråkiga.

När det gäller utbildningsnivå är skillnaderna störst mellan yrkesskolutbildade och universitetsutbildade. Av dem som studerat vid universitet ansåg 65 procent att svenskspråkiga ska få service på sitt modersmål, även om de kan finska. Av dem som gått i yrkesskola var 39 procent av samma åsikt.

Vid en granskning enligt partiståndpunkt var, som väntat, Sannfinländarna mest kritiska, av dem ansåg 86 procent att det används för mycket

offentliga medel till service för svenskspråkiga. Också anhängarna till partiet Blå Framtid var inne på samma linje (68%). Av SDP:s anhängare är omkring hälften av samma åsikt, och av alla de andra riksdagspartiernas anhängare instämmer en minoritet i åsikten. Av De Grönas anhängare instämmer bara 30 procent i åsikten.

Samma viktningar upprepas i fråga om de andra påståendena. Av regeringspartiernas anhängare är De Blå i genomsnitt mer kritiska än andra till den svenska servicens omfattning, och detta gäller alla frågor. Centerns och Samlingspartiets anhängare placerar sig ungefär i mitten i alla frågor som gäller servicen.

Dessutom påverkas svaren av de tillfrågades personliga relationer. De som har svenskspråkiga i sin närkrets förhåller sig något mer positivt till språkservice än andra. Också här inverkar ändå den egna språkkunskapen betydligt mera. De som anser sig ha goda svenskkunskaper förhåller sig mer positivt till språkservice än andra.

Attitudinella dimensioner gällande det svenska språket och svenskspråkiga

I tidigare kapitel behandlades de finskspråkigas attityder till enskilda påståenden om svenskan och de svenskspråkiga. En del av påståendena i undersökningen bildar däremot så kallade attitudinella dimensioner. Det innebär att vissa påståenden korrelerar, dvs. tillfrågade som är ense om ett visst påstående är vanligen av samma åsikt också om ett annat påstående och vice versa. Till exempel korrelerar påståendet "jag anser att alla elever också i fortsättningen borde studera svenska i grundskolan" med påståendet "alla statliga tjänstemän ska förutsättas ha goda kunskaper i svenska".

En faktoranalys (i **bilagetabell 1**) visar vilka frågor som korrelerar med varandra. Nedan behandlas tre dimensioner som räknats fram med faktoranalys.

1. Dimensionen Svenskans officiella ställning, som definieras utifrån påståenden som mäter hur viktigt den tillfrågade anser att det är, att det svenska språket har en institutionell status som förpliktar till att använda och behärska språket.
2. Dimensionen Ett liv över språkgränsen, som mäter människors vilja att inbegripa det svenska språket som en del av sitt liv: att ha mera att göra med svenska språket och svenskspråkiga
3. Dimensionen En liten krets av bättre ställda, som definieras utifrån påståenden som avspeglar om den tillfrågade anser att svenskspråkiga är bättre folk som utnyttjar sina inbördes nätverk och undviker finskspråkiga

Av de påståenden som hör till dimensionerna bildades genomsnittsvariabler som beskriver de tillfrågades genomsnittliga attityder till de påståenden som bildar respektive dimension. I följande kapitel går vi mer detaljerat igenom påståendena tillhörande dessa dimensioner samt analyserar, hurdana dimensionella skillnader som bildas mellan olika befolkningsgrupper.

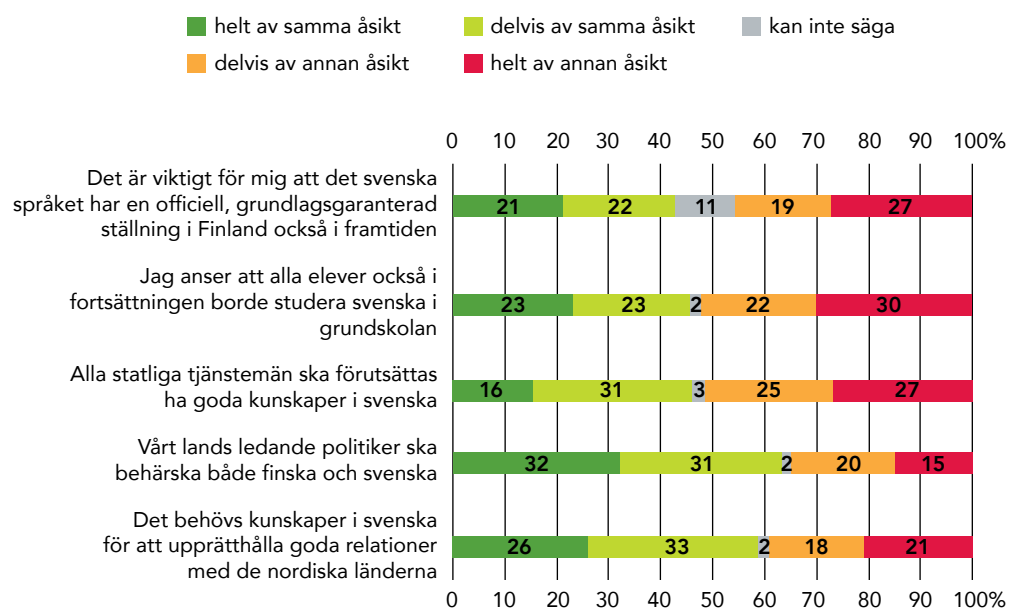
Dimensionen *Svenskans officiella ställning: allt färre förväntar sig att politiker och tjänstemän ska kunna svenska*

I **figur 6** finns ett antal påståenden som handlar om svenskans officiella ställning. Påståendena har samband med varandra, dvs. personer som har en positiv inställning till ett av påståenden förhåller sig sannolikt positivt också till de övriga påståendena och vice versa.

Figuren visar, att svenskans grundlagsenliga ställning och de krav som hänförs till den bevaras svenskans som en del av förvaltningen och att utbildningsnivån grovt taget tudelar medborgarnas åsikter.

43 procent av landets finskspråkiga anser att det är viktigt att svenskans grundlagsenliga ställning garanteras i framtiden. 46 procent av de tillfrågade anser att frågan inte är viktig. En lätt majoritet motsätter sig att svenskan är ett obligatoriskt läroämne i grundskolan (52%) och förhåller sig negativt till kravet på att tjänstemännen ska kunna svenska (52%). En lätt minoritet stöder tanken på att svenskan ska ingå i läroplikten och att alla statens tjänstemän ska ha goda svensk-kunskaper.

Figur 6. Påståenden som utgör underlag för dimensionen *Svenskans officiella ställning*

Ca 60 procent av de tillfrågade betonar behovet av svenska med tanke på upprätthållandet av de nordiska relationerna, och motsvarande andel anser, att de ledande politikerna bör behärska båda de inhemska språken.

Frågan om den obligatoriska svenskan har redan länge delat finländarnas åsikter. Trots att materialen inte är helt jämförbara sågs liknande resultat redan i de enkäter som gjordes år 1996 och 2008: ungefär hälften var mot och hälften för den obligatoriska svenskan.³²

Attityden till kravet på språkkunskap hos politikerna har däremot förändrats. Ännu år 2008 ansåg ca 80 procent, att de ledande politikerna ska kunna både finska och svenska. Efter detta har andelen tillfrågade som är av den åsikten gradvis minskat.³³ Förändringen har också kunnat ses i politiken: det anses inte längre vara nödvändigt att behärska båda de inhemska språken.

Motsvarande attitydförskjutning kan ses också i inställningen till kravet på tjänstemännens språkkunskaper. År 2008 ansåg två tredjedelar av finländarna att det är rätt att det krävs intyg över svensk-kunskaper för att få en statlig tjänst. Nu anser bara hälften att alla statens tjänstemän ska förutsättas ha goda kunskaper i svenska.

Tjänstemännen anses inte heller idag kunna svenska särskilt bra.³⁴ En intressant fråga är i vilken mån attityderna påverkats av Finlands internationella verksamhetsmiljö. Finlands inträde i EU år 1995 ändrade i många avseenden kraven på tjänstemännens språkkunskaper och eventuellt också attityderna, när engelska, franska och tyska blev viktiga arbetspråk jämsides med svenskan.³⁵

Språkkunniga försvarar svenskan

I **figur 7** granskas enligt befolkningsgrupp finländarnas placering i dimensionen *Svenskans officiella ställning*. Siffrorna i **figur 7** är de beräknade medelvärdena av påståendena i **figur 6** på skalan 1–5. Ju högre värde en variabel har, desto viktigare anser den tillfrågade att svenskans officiella ställning är.

Kvinnor stöder i betydligt högre grad än män svenskans officiella ställning och kravet på att bevara språket som en del av förvaltningen, utbildningen och det politiska livet. Stödet är också större ju äldre den tillfrågade är. Också utbildningsbakgrunden inverkar: attityden hos personer som genomgått yrkesskola är klart mer negativ än hos personer med utbildning på mellanstadiet (t.ex. gymnasium).

Något som är särskilt signifikant är den kombinerade effekten av ålder och kön: bland unga påverkas attityderna mera av kön än av ålder. Under 30 år gamla

män med minst gymnasieutbildning förhåller sig mer negativt till svenskans officiella ställning än under 30 år gamla kvinnor som genomgått yrkesskola.

Av under 30 år gamla män med minst gymnasieutbildning stöder endast ca 26 procent obligatorisk skolsvenska. Resultatet avspeglar bra svenskans låga popularitet i studentexamensproven. Mindre än hälften av eleverna skriver svenska i studentexamensproven, och bara fjärdedel av dem är män.³⁶ Attityderna hos unga kvinnor är med andra ord positiva och de unga männens attityder är avoga.

De finskspråkiga stöder svenskans officiella ställning mest i områden där det finns svenskspråkig bosättning, som exempelvis i Österbotten. Å andra sidan finns det inga statistiska skillnader mellan å ena sidan östra och norra Finland och å andra sidan Nyland och största delen av västra Finland.

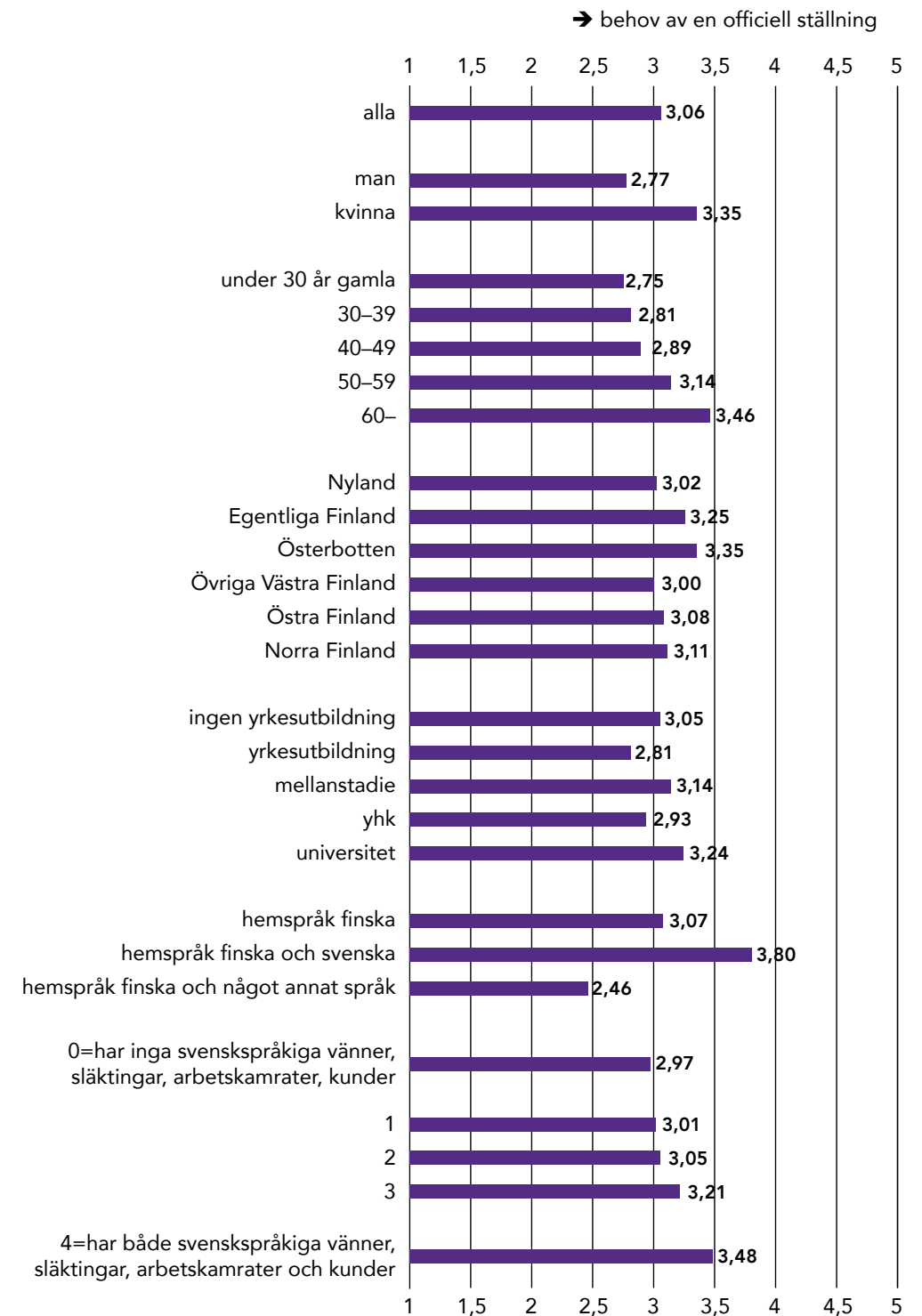
Särskilt östra Finland har upplevts som ett problematiskt område med tanke på svenskan, eftersom de svenskspråkigas andel i området är mycket liten och kontakterna till svenskspråkiga är sällsynta. Där har man också länge övervägt möjligheten att ersätta skolsvenskan med ryska. Den idén har följaktligen ett större stöd i landets östra delar än i resten av landet.³⁷ Mot den bakgrunden är det intressant att notera, att det inte finns några större skillnader mellan landsdelarna när det gäller avogheten till svenskans officiella ställning.

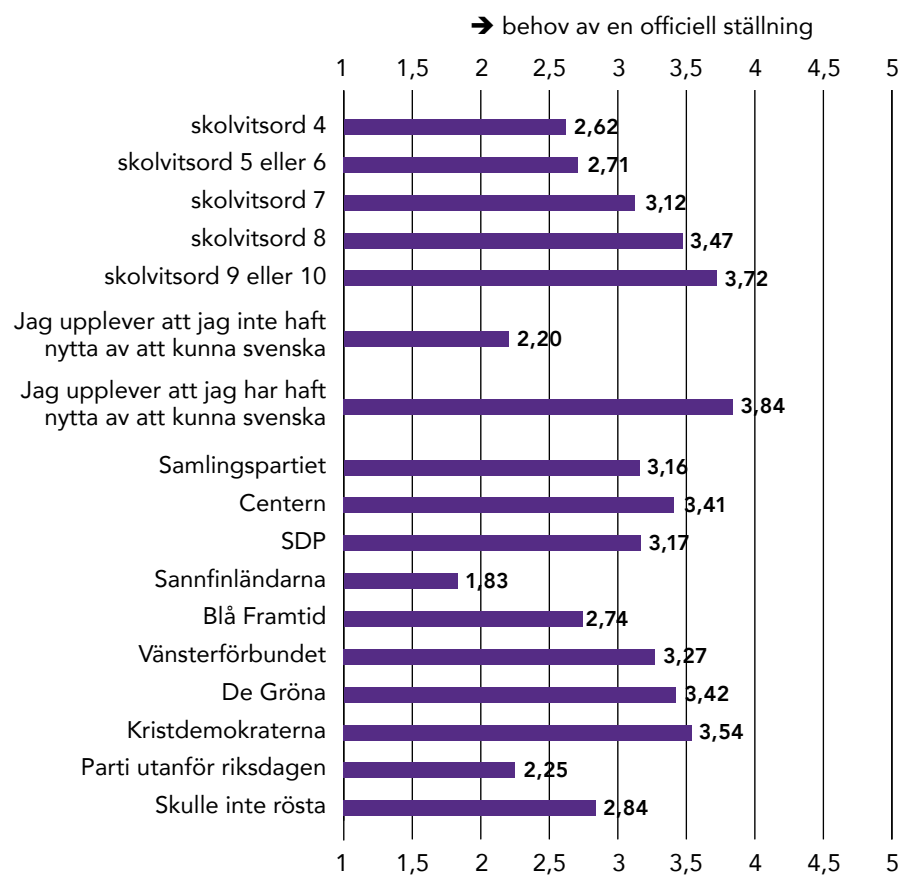
Kunskaper i svenska och förekomsten av svenska i den egna närkretsen påverkar klart attityderna. De som har svenskspråkiga omkring sig i sin vardag, som kan svenska bra och som upplevt att de haft nytta av svenskan i sitt eget liv sätter stor vikt vid att svenskans officiella ställning ska bevaras. En separat regressionsanalys visar, att de tillfrågades personliga erfarenhet svenskans nyttighet påverkar attityderna särskilt mycket (se bilagetabell 2). Omkring hälften av de tillfrågade upplever att de inte haft nytta av svenskan i sitt liv.

Iögonenfallande i figur 7 är också, att de tillfrågade som har finska och ett annat språk än svenska som hemspråk sätter minst värde på svenskans officiella ställning. Svenskans anses inte vara viktig om man vid sidan av finska talar ett annat språk än svenska i familjen.

Partiståndspunkten delar de tillfrågade mycket starkt, vilket är naturligt eftersom svenskans officiella ställning varit i fokus i den partipolitiska debatten. Kristdemokraternas, De Grönas och Centerns röstare förhåller sig klart mer positivt till svenskans officiella ställning än genomsnittet. Sannfinländarnas inställning till svenskan är starkt negativ. Attityderna hos partiet Blå framtidens anhängare är mildare, och påminner om attitydiriktningen hos män i genomsnitt.

Figur 7. Dimensionen Svenskans officiella ställning enligt befolkningsgrupp

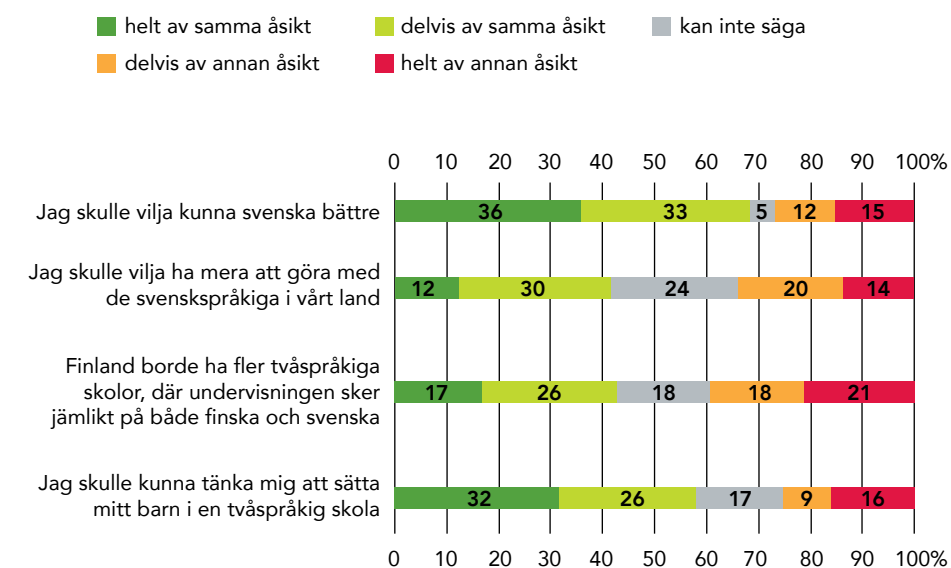

FÖRKLARING Medelvariabeln räknades ut på basis av data i bilagetabell 1, och 1. Faktorn för de starkast laddande påståendena, som fått värden mellan 1-5 (1=Helt av annan åsikt, 2=delvis av annan åsikt, 3=kan inte säga, 4=delvis av samma åsikt, 5=helt av samma åsikt). I figuren ovan visas ett exempel där den tillfrågade placeras allt närmare figurens högra kant, ju större stöd hen ger svenskans officiella ställning. De statistiskt signifikanta skillnaderna mellan grupperna har mätts med Bonferronis test i enkel variansanalys.

Dimensionen *Ett liv över språkgränserna*: de finskspråkiga skulle vilja ha mera att göra med svenskspråkiga

Påståendena i **figur 8** utgör underlag för dimensionen *Ett liv över språkgränserna*. Påståendena illustrerar i vilken mån finskspråkiga skulle vilja ta in svenskan som ett del av sitt eget liv. Ca 70 procent av de tillfrågade skulle vilja kunna svenska bättre. Inlärningsmotivationen är med andra ord god. Också av dem som upplever att de inte haft nytta av svenskan i sitt liv vill omkring hälften kunna svenska bättre. Samma sak gäller dem som ger sig själva skolvitsordet fyra i svenska.

Figur 8. Påståenden som utgör underlag för dimensionen *Ett liv över språkgränserna*

Det är alltså många som önskar att de kunde svenska bättre, men å andra sidan kan många också vara välvilligt inställda till att ha bättre språkkunskaper överlag. Hur som helst så har många dåliga förutsättningar för att lära sig svenska i vardagslivet: ca 40 procent saknar helt svenskspråkiga vänner, släktingar, arbetskamrater, kunder och affärspartner.

Ungefär 40 procent av de finskspråkiga skulle vilja ha mera att göra med de svenskspråkiga i Finland. En tredjedel (34%) skulle inte vilja ha mera umgänget med svenskspråkiga, och hela en fjärdedel (24%) kan inte ta

ställning till frågan. Att andelen "Kan inte säga"-svar är så stor visar med tydlighet hur avlägsna de svenskspråkiga är för många.

Attityderna påverkas av svensk-kunskaperna: om de egna svensk-kunskaperna är dåliga har man mindre beredskap att umgås med svenskspråkiga. De som kan svenska bra har också extra hög motivation. Bara i ett fåtal medborgargrupper finns en klar motvilja till umgänge över språkgränserna. De enda undantagen var Sannfinländarnas anhängare och icke-röstarna. I dessa grupper var över hälften av de tillfrågade avogt inställda.

Ett sätt att öka umgänget kunde vara att ha tvåspråkiga skolor, där undervisningen sker jämnt på både finska och svenska. Det är tillsvidare mycket sällsynt med sådana skolor. Finsk- och svenskspråkiga studerar på sina respektive modersmål.

Av de finskspråkiga understöder 43 procent de tvåspråkiga skolor som föreslås medan 39 procent motsätter sig dem. Var femte kan inte ta ställning till frågan. De tillfrågades utbildning har ingen större inverkan, däremot påverkas attityderna också här av den egna språkkunskapen. I landskapet Österbotten, där andelen svenskspråkiga är betydande, är 74 procent för tvåspråkiga skolor.

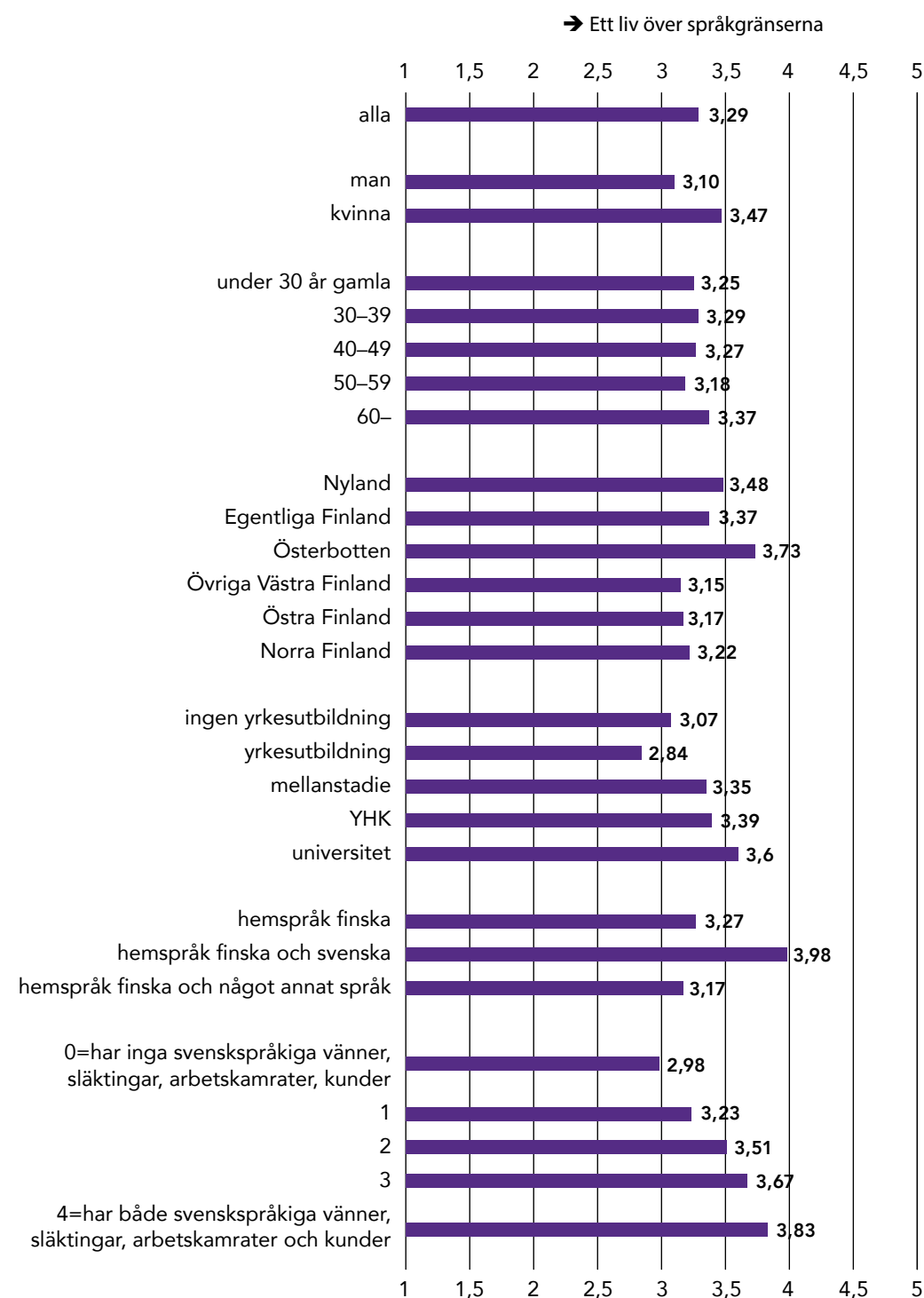
Figur 8 visar också, att hela 58 procent kan tänka sig att sätta sina barn i en tvåspråkig skola. Många av dem som inte är för tvåspråkiga skolor i allmänhet, kunde ändå tänka sig att sätta sina barn i en tvåspråkig skola. Det kanske handlar om att en del av de tillfrågade tänker på tvåspråkiga skolor i allmänhet, där det undervisningsspråket är finska och något annat språk än svenska.

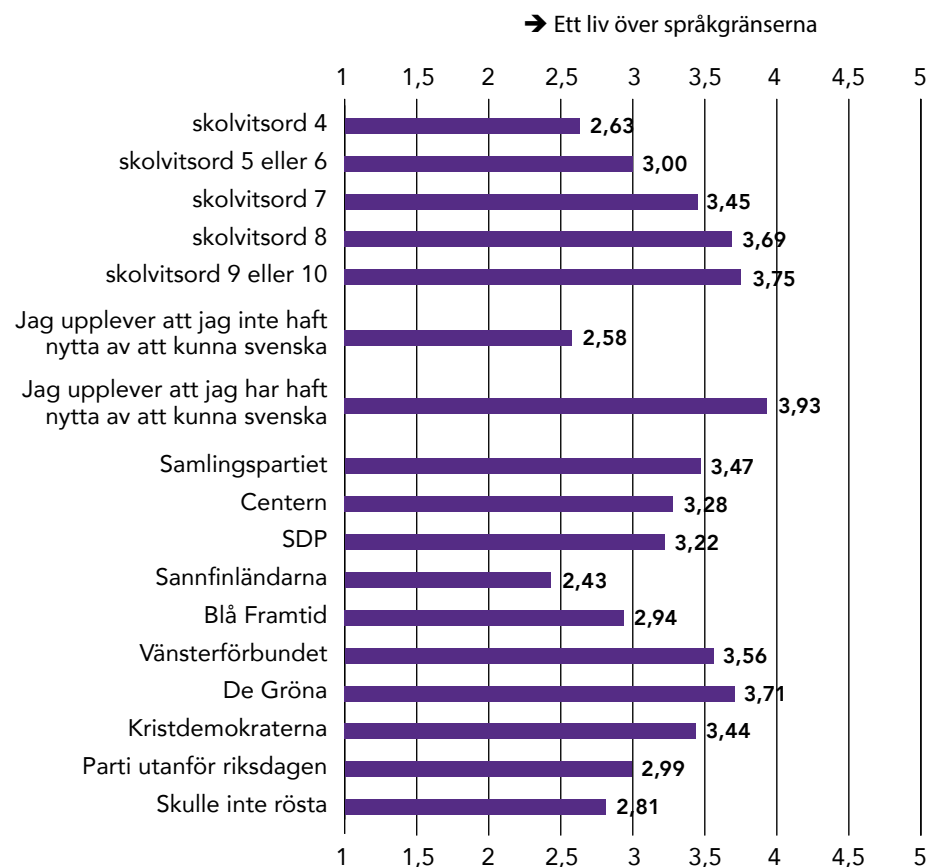
De tillfrågades intresse för att sätta sina barn i en tvåspråkig skola är förbundet med deras utbildningsnivå. Av de universitetsutbildade är 70 procent för och av yrkesskolegångna är 43 procent för idén. I familjer där man hemma talar både finska och svenska är andelen 85 procent. Regionalt sett får idén starkast stöd i landskommuner där det bor många svenskspråkiga. Av dem som bor i Österbotten är 82 procent för och av dem som bor i Nyland är 66 procent för tanken.

Också i Östra och Norra Finland vill man ha växelverkan med svenskspråkiga

I **figur 9** granskar man enligt befolkningsgrupp finländarnas indelning enligt dimensionen Ett liv över språkgränserna. De siffrorna som **figur 9** bygger på är de beräknade medelvärdena av påståendena i **figur 8** på skalan 1–5. Ju större värde en variabel får, desto villigare är de tillfrågade att öka växelverkan över språkgränserna.

Figur 9. Dimensionen Ett liv över språkgränserna enligt befolkningsgrupp

FÖRKLARING Medelvariabeln räknades ut på basis av uppgifterna i bilagetabell 1, och 1. Faktorn av de starkast laddande påståendena, som fått värden mellan 1-5 (1=Helt av annan åsikt, 2=delvis av annan åsikt, 3=kan inte säga, 4=delvis av samma åsikt, 5=helt av samma åsikt). I figuren ovan visas ett exempel där den tillfrågade placerades allt närmare figurens högra kant, ju positivare hen ser på ett liv över språkgränsen mellan svenska och finska. De statistiskt signifikanta skillnaderna mellan grupperna har uppmätts med Bonferronis test i enkel variansanalys.

Lika som i den föregående dimensionen förhåller sig kvinnor mer positivt till frågor som gäller svenskan och de svenskspråkiga än vad män gör. De tillfrågades ålder har däremot ingen större inverkan på attityderna.

Regionalt sett är attityderna positivast i Österbotten, Nyland och Egentliga Finland. På andra håll i Finland är inställningen inte riktigt lika positiv, men tonen är ändå mer positiv än negativ till en ökad växelverkan. Det finns ändå skillnader mellan de enskilda landskapen när det gäller påståendenas viktning.

Liksom i om den föregående dimensionen har de tillfrågade som gått yrkesskola en negativare attityd än genomsnittet, men till övriga delar är utbildningens inverkan annorlunda. Då det gäller bedömningen av det officiella behovet av svenska fanns det en signifikant skillnad mellan högutbildade och tillfrågade med utbildning på mellanstadienivå, men bland de högutbildade fanns det i medeltal ett klart större intresse att ta in svenskan som en del av det egna livet.

En positiv attityd till svenskans officiella ställning definierades i synnerhet av goda språkkunskaper, upplevd nytta av att kunna språk samt närvaro av det svenska språket i den egna närkretsen. Samma trend syns då det gäller viljan att ta in svenskan som en större del av det egna livet.

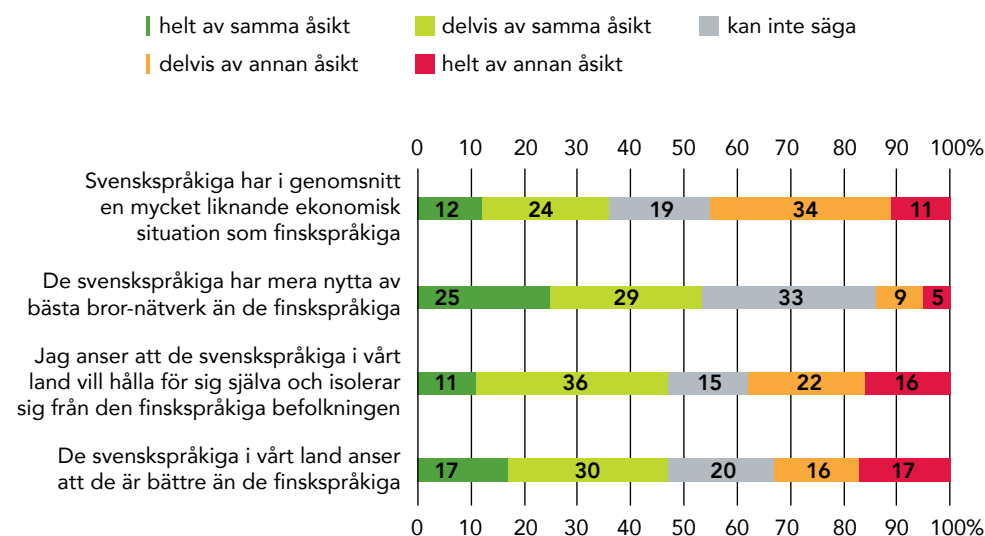
Med undantag för Sannfinländarnas anhängare förhåller sig de tillfrågade oavsett partibakgrund positivt eller åtminstone neutralt till att stärka svenskans närvaro i den egna vardagen. Positivast var inställningen bland De Grönas, Vänsterförbundets, Samlingspartiets och kristdemokraternas anhängare.

Dimensionen *En liten krets av välsituerade: uppfattningen om bättre folk är seglivad*

Uppfattningen om att svensktalande betraktas som mer välbeställda än finskspråkiga är ett fenomen som ofta dyker upp när man diskuterar spänningarna mellan språkgrupperna. Det handlar delvis om att svenskspråkiga enligt många objektiva mätare (hälsa, utbildningsnivå, sysselsättning, hållbara relationer) har det bättre ställt än den övriga befolkningen; delvis handlar det om att man vill skapa en stereotyp av de svenskspråkiga som en enhetlig grupp som har ett lätt liv.³⁸

De svenskspråkiga förknippas intimt med tanken på det sociala kapitalet; de anses vara mer framgångsrika, mer sociala och tros ha bättre nätverk än de finskspråkiga, och anses därför vara lyckligare och mer lyckligt lottade.³⁹ I den här undersökningen ingår fyra påståenden (**figur 10**) som tillsammans bildar en dimension som kan anses utgöra kärnan i detta spänningsfält. Vi kallar dimensionen för En liten krets av välsituerade.

Figur 10. Påståenden bakom dimensionen *En liten krets av välsituerade*

Figur 10 visar, att drygt en tredjedel (36%) anser att svenskspråkiga i genomsnitt har en lycket likartad ekonomisk situation som de finskspråkiga. Nästan hälften av finländarna (45%) är av annan åsikt. Resultatet berättar inte om de tillfrågade som är av annan åsikt anser att de svenskspråkigas ekonomiska situation är bättre eller sämre än andras. Eftersom påståendet ändå korrelerar med andra påståenden som indikerar att svenskspråkiga har en särskild och bättre ställning, kan man anta, att de tillfrågade anser att de svenskspråkigas situation är bättre än de finskspråkigas.

Det finns inga uppgifter över hela befolkningen om hur medborgarnas förmögenhet och inkomstnivå fördelas enligt modersmål. Enkätundersökningar har ändå visat, att det finns något flera svenskspråkiga än finskspråkiga bland finländarna i den högsta inkomstkvartilen, och att andelen svenskspråkiga är mindre i den lägsta inkomstkvartilen.⁴⁰

Omkring hälften av de finskspråkiga (54%) anser, att de svenskspråkiga har större nytta av bästa bror-nätverken än de finskspråkiga, och att nätverken kan betraktas som en tät inbördes relation som ger parterna betydande nytta. Bara 14 procent är av annan åsikt. En tredjedel har inga synpunkter på saken.

Nästan hälften av de finskspråkiga (47%) anser att de svenskspråkiga vill isolera sig från de finskspråkiga. 38 procent är av motsatt åsikt. Andelarna har inte förändrats på något trendbrytande sätt jämfört med tidigare decennier.⁴¹

Nästan hälften (47%) instämmer i påståendet "De svenskspråkiga i vårt land anser att de är bättre än de finskspråkiga". 33 procent är av annan åsikt. En femtedel av de tillfrågade kan inte ta ställning till frågan.

Allt som allt får den stereotypa uppfattningen om finlandssvenskt "bättre folk" mer understöd än motstånd bland de tillfrågade.

Svag språkkunskap och få kontakter stärker fördomarna

I **figur 11** granskas enligt befolkningsgrupp finländarnas indelning enligt dimensionen *En liten krets av välsituerade*. De siffror som **figur 11** bygger på är de beräknade medelvärdena av påståendena i **figur 10** på skalan 1–5. Ju större värde en variabel får, desto mer benägna är respondenterna att tänka, att de svenskspråkiga betraktar sig som bättre folk som trivs för sig själva och bildar inbördes nätverk.

Kön och bosättningsområde har ingen större inverkan på synsättet. Män är något mer benägna än kvinnor att tänka att de svenskspråkiga består av små kretsar av bättre folk. Skillnaderna mellan landets olika områden är bara knappt statistiskt signifikanta, och allt i allt är attityderna i landets olika delar mycket lika. I viktningen av enskilda sakfrågor finns ändå skillnader mellan landskapen.

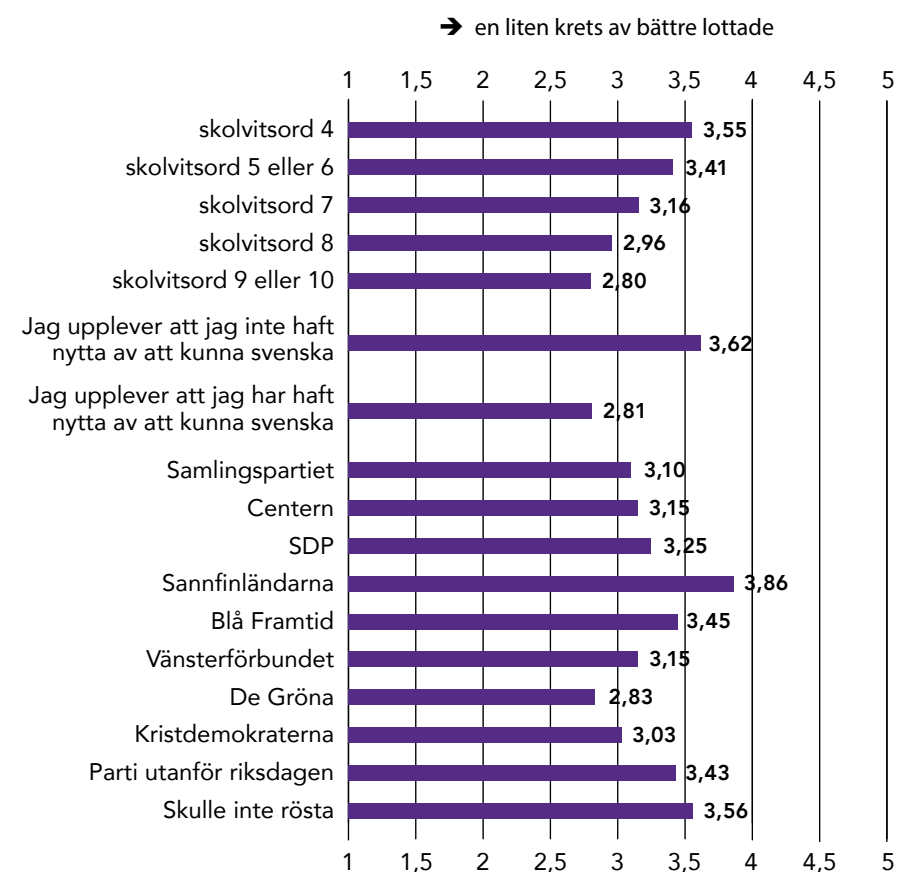
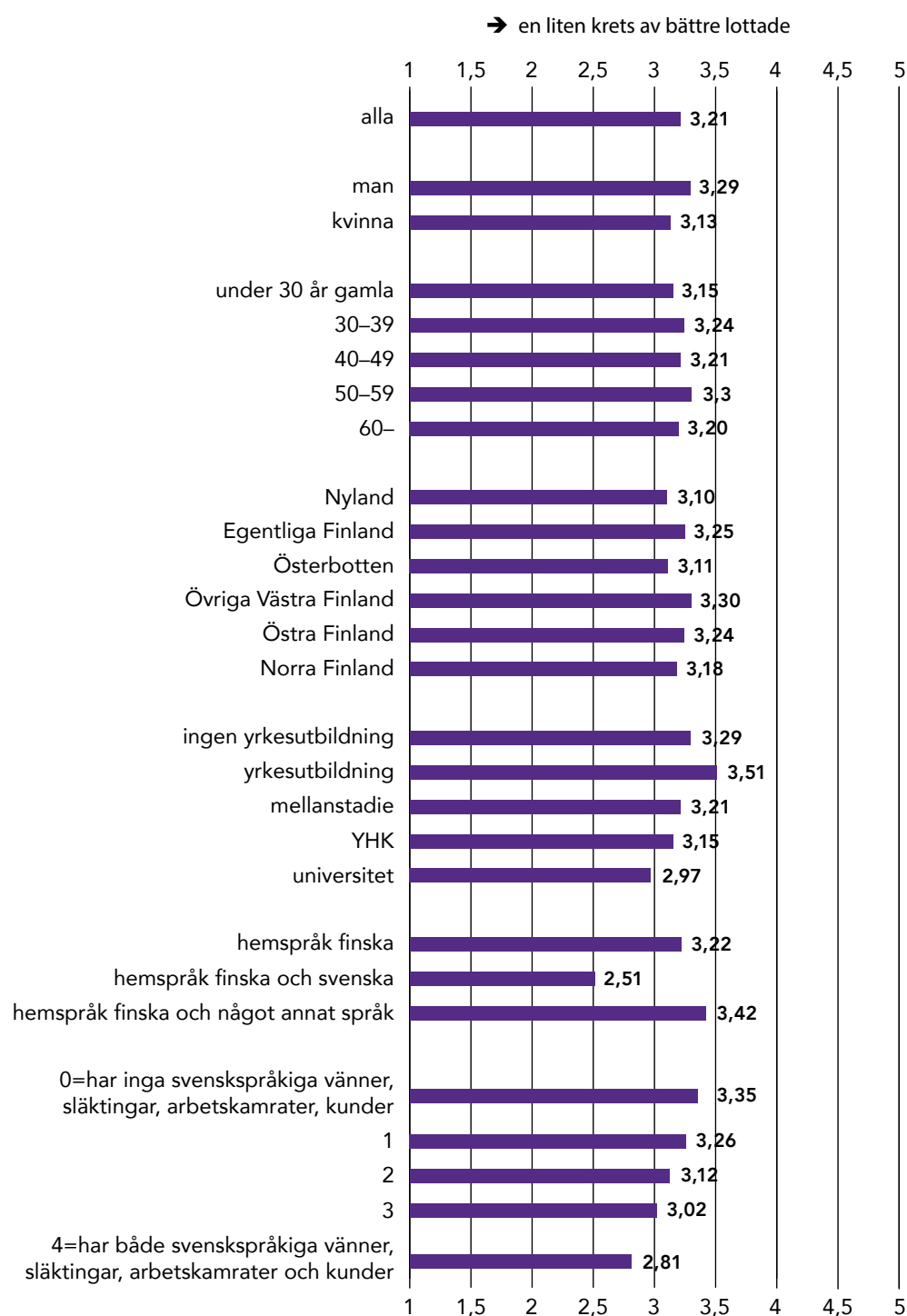
Den tillfrågades ålder inverkar inte på uppfattningarna, men utbildningsbakgrunden inverkar. Personer med yrkesutbildning är mer benägna än personer med högre utbildning att tänka att de svenskspråkiga är bättre folk i egna små kretsar.

Också har de mest signifikanta attitydskillnaderna samband med respondenternas egna kontakter med svenskspråkiga. Personer som bor i tvåspråkiga hem, som har mycket att göra med svenskspråkiga och kan svenska bra betraktar mer sällan än genomsnittet svenskspråkiga som bättre folk. De finländare som inte har dessa kontakter och kunskaper förhåller sig mer fördomsfullt till svenskspråkiga.

Det bör ändå märkas, att alla befolkningsgrupper inordnas en anting till höger om skalans mittpunkt (**figur 11**). Det finns alltså en viss misstro i alla befolkningsgrupper.

Partibakgrunden skiljer respondanterna åt i samma riktning som i de andra dimensionerna. Sannfinländarna särskiljer sig klart från de andra partiernas anhängare. Av dem anser en klar majoritet att de svenskspråkiga utgör en liten krets av bättre folk. Nästmest förekommer den här attityden hos partiets Blå framförelse anhängare. Bland De Gröna är det färre än genomsnittet som tänker så här.

Figur 11. Dimensionen en liten krets av välsituerade enligt befolkningsgrupp

FÖRKLARING Medelvärde räknades ut på basis av uppgifterna i bilagetabell 1, och 1. Faktorn av de starkast laddade påståendena, som fått värden mellan 1-5 (1=Helt av annan åsikt, 2=delvis av annan åsikt, 3=kan inte säga, 4=delvis av samma åsikt, 5=helt av samma åsikt). Påstående kodades om enligt samma attitydriktning, eftersom en del av frågorna blev negativt och en del blev positivt laddade. I figuren ovan placerades exempelvis tillfrågade allt närmare figurens högra kant, ju starkare hen anser att finlandssvenskarna består av en liten krets av folk som har det bättre. De statistiskt signifikanta skillnaderna mellan grupperna har uppmätts med Bonferronis test i enkel variansanalys.

Var tionde motsätter sig absolut svenskans officiella ställning

Figur 12–14 illustrerar hur medborgarnas åsikter är fördelade proportionellt i fråga om de attitudinella dimensioner som beskrivs ovan. Höjden på varje pelare indikerar hur många procent av respondenterna som på basis av sina svars medelvärden placerar sig på respektive punkt i figuren.

Till exempel i fråga om dimensionen det officiella behovet av svenska motsätter sig ca 8 procent av de svarande (pelaren till vänster) svenskans officiella ställning i varje fråga i dimensionen (svarens medelvärde är 1,0 på skalan 1–5).

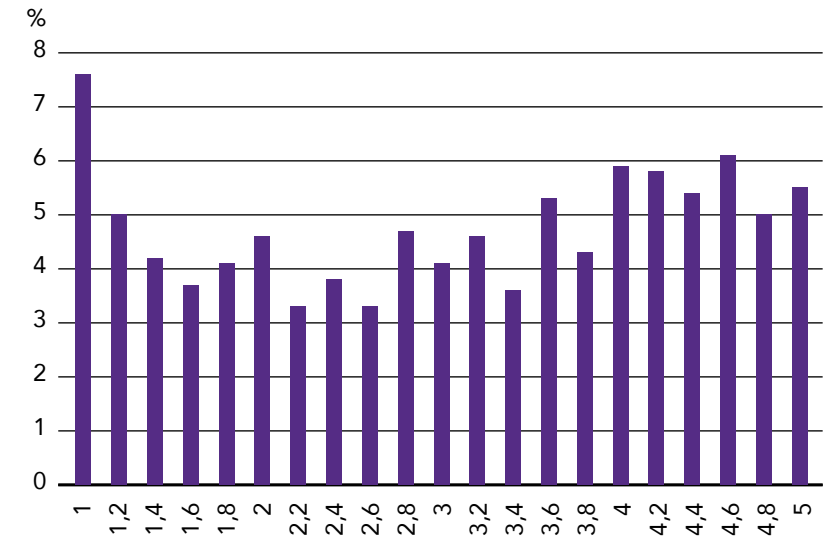
Figuren visar alltså, att antalet personer som tvärt motsätter sig svenskans grundlagsenliga ställning, den så kallade tvångssvenskan och kraven på goda kunskaper i svenska hos tjänstemän och politiker, är relativt stort. Å andra sidan finns det också kvantitativt sett ganska många som är av motsatt åsikt (pelarna till höger i figur 12). Respondenternas attitydfördelning är alltså långt från normalfördelningen, där de flesta svararna placerar sig i mitten av fördelningen.

Figur 13 visar, att andelen tillfrågade som ser positivt eller mycket positivt på ett liv över språkgränserna är mycket stor (pelarna i högra kanten). Omkring 60 procent förhåller sig positivt till svenskan och ett tätare umgänge med svenskspråkiga. Däremot är andelen helt negativa ungefär hälften mindre än andelen tillfrågade som helt motsätter sig det officiella behovet av svenska (figur 12).

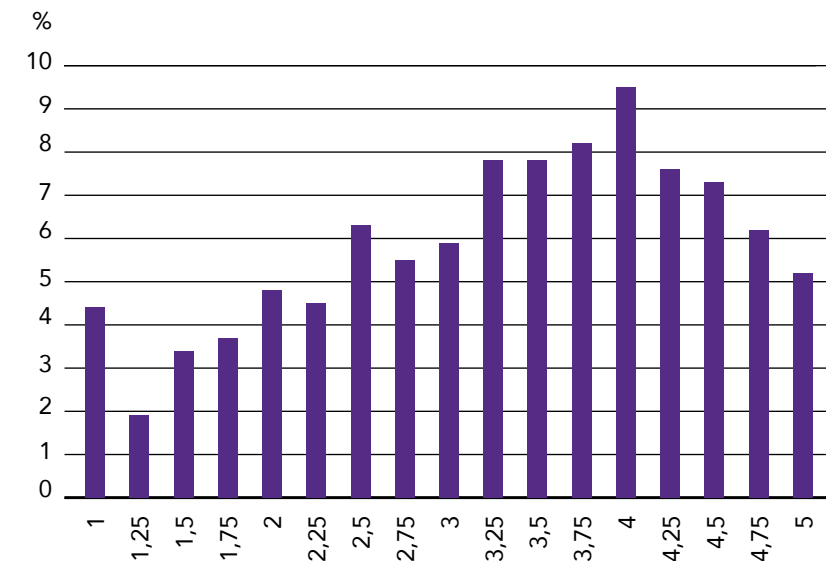
Åsikterna i dimensionen en liten krets av välsituerade (figur 14) är mycket nära normalfördelningen. En mycket stor andel placerar sig i mitten av fördelningen. De motsatta åsiktsgrupperingarna åsikter är inte särskilt markerade. Bara ett fåtal håller riktig starkt före att de svenskspråkiga är en liten krets av bättre folk (figurens högra kant), och ännu färre är de som inte associerar de svenskspråkiga med något som helst särdrag för bättre lottade befolkningsgrupper (figurens vänstra kant).

Figur 12, 13 och 14. De tillfrågades fördelning (%) enligt dimensionen Det officiella behovet av svenska (figur 12), dimensionen livet över språkgränserna (figur 13) och dimensionen en liten krets av bättre lottade (figur 14).

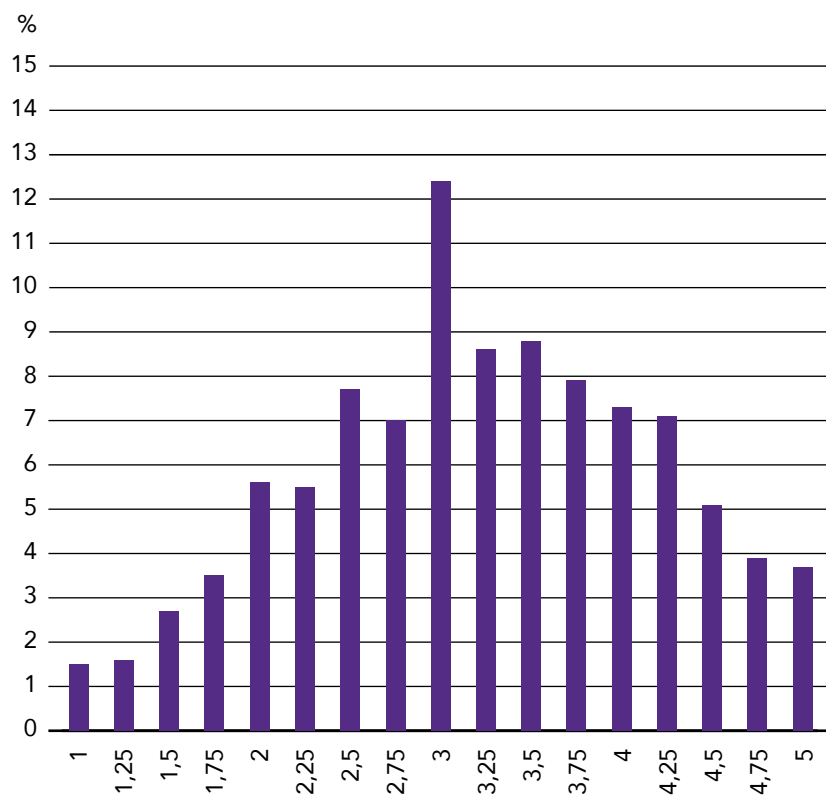
Figur 12. Det officiella behovet av det svenska språket

Figur 13. Ett liv över språkgränserna

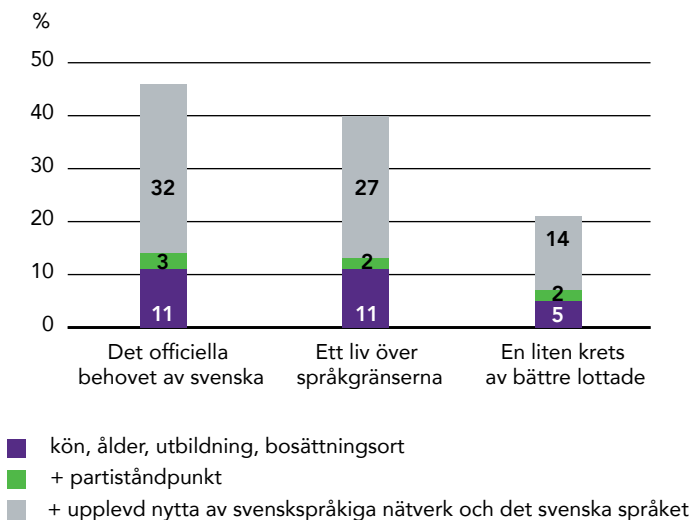
Figur 14. En liten krets av bättre lottade

Bara en tiondedel av attityderna förklaras med den tillfrågades bakgrund

Hur stor del av attityderna mot svenskan i de olika dimensionerna kan förklaras med den tillfrågades tillhörighet till en viss samhällsgrupp (kön, ålder och bostadsort) och i vilken mån kan de förklaras med partiståndpunkt, nyttan av att kunna svenska och respondentens kontaktnät? Detta mäts med modeller och förklaringsgrader som tagits fram med linjär regressionsanalys (se bilagetabell 2). **Figur 15** åskådliggör hur mycket av attitydvariationen i varje dimension som förklaras enbart de sociodemografiska parametrarna (kön, ålder och bostadsort) och hur mycket förklaringsgraden ökar, när också partiståndpunkten och den upplevda nyttan av svenska samt det svenskspråkiga nätverkets storlek tas med.

Figur 15.

Förklarad varians i den attitudinella dimensionen. I den första modellen används kön, ålder, bostadsort och utbildning som förklarande variabler. I den andra modellen har partiståndpunkten tagits med som en förklaringsvariabel. I den tredje modellen har man som tillägg till de ovan nämnda faktorerna tagit med de svenskspråkiga nätverkens täckningsgrad och den upplevda nyttan av det svenska språket som förklaringsvariabler.

Kön, ålder, utbildning och bostadsort förklarar omkring tio procent av de tillfrågades attityder till det officiella behovet av svenska och ett liv över språkgränserna. Förklaringsgraden kan inte anses vara särskilt hög. Förklaringsgraden ökar bara något då partiståndpunkten tas med i modellen: partiståndpunkten har alltså inte någon större av bakgrundsvariablerna oberoende förklaringskraft i dessa dimensioner. Det kan till exempel bero på att många av De Grönas anhängare är universitetsutbildade kvinnor och många av Sannfinländarnas anhängare är yrkesskolgångna män.

Den upplevda nyttan av svenska och de svenskspråkiga nätverkens storlek (vänner, släktingar, arbetskamrater och kundet) ökar förklaringsgraden med ca 30 procent i bägge dimensionerna. Dess betydelse är alltså otvetydig.

Däremot är det svårare att förklara uppfattningarna om de svenskspråkiga som en liten krets av bättre lottade med hjälp av bakgrundsvariabler. Kön, ålder, utbildning och bostadsort förklarar bara fem procent av de tillfrågades attityder, och partiståndpunkten tillför inte heller i det här fallet något självständigt mervärde till modellen. Dessutom höjer den upplevda

nyttan av svenska och de svenskspråkiga nätverkens omfattning förklaringsgraden bara försumbart jämfört med den förra dimensionen. Det accentuerar det faktum att uppfattningarna om de svenskspråkiga som en liten krets av bättre lottade genomsyrar de finskspråkigas uppfattning till den grad att den kan förklaras ens med ett heltäckande urval av bakgrundsvariabler.

Slutsatser

Tvåspråkigheten i vardagen delar medborgarnas åsikter

En klar majoritet av de finskspråkiga förhåller sig på en allmän nivå positivt till det svenska språket. Majoriteten betraktar svenskan som en fast del av det finländska samhället och kulturen. Man upplever att svenskkunskaper är viktiga med tanke på de nordiska relationerna. Majoriteten av medborgarna stöder i princip också service på svenska.

Inte ett enda av de generella påståenden som gäller att bevara svenskans och de svenskspråkigas ställning får ändå helt förbehållslöst stöd. Åsikterna hårdnar när det gäller konkreta frågor. I konkreta frågor tudelas de finskspråkiga grovt taget i två läger.

Hälften av de finskspråkiga upplever till exempel att de inte haft någon som helst nytta av det svenska språket, och också kravet på att studera svenska möter motstånd. Man har en mer avog inställning till tryggheten av offentlig service på svenska om de svenskspråkiga kan sköta sina ärenden också på finska.

Trots att de olika medborgargruppernas åsikter varierar när det gäller olika sakfrågor påverkas attityderna över hela linjen av hur bra de egna svenskkunskaperna är och av hur täta kontakter de finskspråkiga har med svenskspråkiga. Goda språkkunskaper och mångsidiga kontakter förstärker den positiva attityden.

Det enda lilla undantaget är uppfattningen om att de svenskspråkiga utgör en liten krets av bättre ställda. När det gäller den här stereotypin är förklaringskraften hos medborgarnas olika bakgrundsfaktorer allra minst. Tendensen att betrakta svenskspråkiga som "bättre folk" är relativt jämnt fördelad bland alla medborgargrupper. Mest påverkas attitydskillnaderna också här av språkkunskaperna och kontakterna med svenskspråkiga - de stereotypa uppfattningarna är något mer sällsynta bland personer som möter svenskspråkiga i sin vardag.

Attitydklimatet har förändrats över en längre period

I den offentliga diskussionen har det tolkats som om attitydklimatet skärpts uttryckligen under de senaste åren. Det faktum att SFP för första gången på flera decennier blev utanför riksdagen och Sannfinländarna med sin kritiska inställning till svenskan steg in i riksdagen har väckt oro bland finlandssvenskarna.

Denna undersökning visar också, att Sannfinländarnas attityd till svenskan och de svenskspråkiga enligt alla mätare är mer negativ än attityderna hos de andra partiernas anhängare, inberäknat De Blå som lämnat Sannfinländarna.

Å andra sidan visar jämförelsen med tidigare undersökningar, att det inte skett några väsentliga förändringar i attityderna mot svenskan och de svenskspråkiga under de senaste åren (2013–2017). I stället har förändringarna till största delen skett över tid under en längre period.

Jämfört med situationen för tio år sedan anser idag allt färre att Finlands ledande politiker ska behärska det svenska språket och att det ska ställas krav på svenskkunskaper hos tjänsteinnehavare. Allt fler anser att det svenska språket inte längre är en väsentlig del av samhället. Trots att stödet för svenskan fortfarande är relativt stabilt så har det försämrats klar under de senaste tio åren. Försvagningen av svenskans ställning har börjat accepteras socialt allt mera under årtiondet.

Språkgrupperna lever isär från varandra

De ogillande attityderna till svenskan definieras av flera bakgrundsfaktorer som är desamma, oavsett om det gäller svenskans officiella ställning, umgänge över språkgränsen eller uppfattningen om att de svenskspråkiga är sk. Bättre folk som trivs bäst i sina egna kretsar.

För det första finns det skillnader mellan generationerna. De yngsta årsklasserna har inte lika positiva attityder till det svenska språket som äldre generationer, vilket syns särskilt tydligt i inställningen till svenskans officiella ställning. Bland de äldre åldersgrupperna betraktas svenskan fortfarande som en väsentlig del av det finska samhället och av landets kultur. Bland de yngre åldersgrupperna är detta tänkande inte längre någon självklarhet.

En förklarande orsak till skillnaderna mellan åldersgrupperna kan ha samband med de förändrade utbildningskraven. Från år 2005 har det varit frivilligt att skriva svenska i studentexamen, och allt fler ungdomar, särskilt pojkar, låter bli att skriva svenskan. När kontakten till ett språk försvagas blir också attityderna till språket mer negativa. Så som också resultaten av denna undersökning visar är det respondentens språkkunskap som påverkar attityderna mest. Om man inte lär sig svenska blir också attityderna till språket negativa. Attityder som "inte behöver jag nu kunna det här" förekommer till och med till elementär läskunskap.⁴² Det är ingen överraskning att svenskan hamnar i kläm i de unga årsklasserna.

För det andra finns det ett samband mellan attityderna och kontakterna mellan språkgrupperna. Det finns ett klart samband mellan få eller inga

svenskspråkiga kontakter och negativa attityder till det svenska språket. Så som också den här undersökningen visar har 40 procent av de finskspråkiga inga som helst kontakter med svenskspråkiga eller det svenska språket. Och om man inte har några kontakter kommer också upplevelsen av att inte ha någon nytta av svenskan i sitt liv högst sannolikt att förstärkas.

När det inte finns något umgänge mellan språkgrupperna blir det svårt för många finskspråkiga att känna in de orosmoment som de svenskspråkiga upplever. Undersökningar visar att det svenska språket inte hör till de samhällseliga sakfrågor som bekymrar finländarna mest,⁴³ trots att frågan ju nog delar åsikterna.

För de svenskspråkiga är språkfrågorna däremot livsviktiga. Politiseringen av språkfrågan präglar uttryckligen de svenskspråkigas upplevelsevärld. Svenskspråkiga ser bland annat stora brister i den svenskspråkiga offentliga servicen och är oroade över reformer som kan försvaga deras situation.⁴⁴ De finskspråkiga har svårt att känna igen denna oro. Tvärtom tänker många, också i ljuset av den här undersökningen, att de svenskspråkiga har det utmärkt ordnat, kanske till och med allt för bra.

Umgänget måste förstärkas

Det otillräckliga umgänget mellan finsk- och svenskspråkiga ökar likgiltigheten och kan till och med öka de negativa uppfattningarna om det svenska språket och de svenskspråkiga i vårt land.

De finskspråkiga har också förhållandevis mycket fördomar. Nästan hälften av dem tänker, att de svenskspråkiga vill hålla sig för sig själva och isolera sig från den finskspråkiga befolkningen. En del av de finskspråkiga tänker alltså, att de svenskspråkiga inte vill ha mera umgänge med dem.

Det som ändå är uppmuntrande är att det i nästan alla medborgargrupper i hela landet finns de som är öppna för en mångsidigare växelverkan. Också personer med svagare språkkunskaper eller få svenskspråkiga kontakter förhåller sig mycket positivt till ett ökat umgänge över språkgränserna. En stor del av de finskspråkiga skulle vilja lära sig svenska bättre, och det finns ett stort intresse för tvåspråkiga skolor. Andelen finländare som stöder ett aktivare umgänge med svenskspråkiga än idag är betydligt större än den andel av finländarna som är emot det.

Resultaten visar alltså, att det bland finskspråkiga finns ett stort intresse för att inleda ett mer mångsidigt umgänge mellan språkgrupperna, och att just detta skulle vara det effektivaste sättet för att stärka det positiva attitydklimatet. Om finsk- och svenskspråkiga skulle ha mera att göra med

varandra kunde också intresset för att lära sig språket öka. Skolorna kunde till exempel utöka sina försök med elevutbyte, där finskspråkiga elever vistas i en svenskspråkig miljö och vice versa.

Då relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga diskuteras framhålls ofta att de svenskspråkigas ställning i sista hand är beroende av de finskspråkiga politikernas och tjänstemännens och även de vanliga medborgarnas välvilja gentemot svenskan.⁴⁵

När man i sin strävan efter att trygga svenskans ställning på lång sikt håller fast vid ensidiga lösningar och miljöer, kommer man, paradoxalt nog att samtidigt oavsiktligt förstärka de negativa attityderna hos vissa medborgargrupper och öka likgiltigheten för de svenska frågorna hos andra grupper. Det effektivaste sättet att påverka medborgarnas attityder verkar, mot bakgrund av denna undersökning, vara att i stället öka växelverkan mellan språkgrupperna.

Kommentar från Nils Erik Forsgård, Magma:

E2:s undersökning visar att synen på det svenska i Finland har hållits rätt stabil under det senaste decenniet

Jämförelse med Magmas egna opinionsundersökningar från år 2008 och år 2013 kan man inte notera några betydelsefulla förskjutningar i vare sig positiv eller negativ riktning. Ett av de mest uppseendeväckande resultaten handlar dock om det vardagliga och professionella umgänget mellan finsk- och svenskspråkiga. Ungefär 40 procent av de svarande säger sig inte ha någon som helst kontaktyta till det svenska. Man kan befara att motsvarande siffra på svenskspråkigt håll är högre än så. Det saknas alltså, trots enskilda initiativ, både överlappande perspektiv och fysiska och intellektuella mötesplatser mellan det svenska och det finska i Finland. Detta måste beskrivas som ett stort problem, ja, nästan som ett demokratiskt problem. Diskussionen om tvåspråkiga skolor visar på svårigheten att på något enkelt sätt åtgärda problematiken.

Ser man på mätningen ur ett uteslutande svenskspråkigt perspektiv finns det tre element att särskilt notera.

Förståelsen för det svenska i Finland vacklar bland män, bland Sannfinländare och bland individer med lägre utbildning eller med yrkesskoleutbildning. Vi har sett detta i tidigare undersökningar och nu ser vi det igen. Förståelsen för det svenskspråkiga elementet tycks också halta bland invandrare som i något skede har gift sig med en finskspråkig gemål, man eller kvinna. Det är

samtidigt värt att notera att de geografiska skillnaderna i attityder är små: i de östra delarna av Finland är inställningen till svenskan och de svensktalande ungefär lika positiv (eller negativ) som i övriga delar av landet. Detta kan betecknas som en lätt överraskande insikt, ja, som en insikt som helt står i strid med generella antaganden och trosföreställningar.

Resultaten av denna undersökning tycks också bekräfta ett annat mönster. I tankesmedjan Magmas så kallade *Suomi Nyt / Finland Nu*-undersökning om demokratin på våren 2017 (utförd av Taloustutkimus) visade det sig mycket tydligt att det särskilt är den finska kvinnan som bär toleransens fana. Så visar det sig nu också vara i språkfrågan. Kvinnor tycks rent generellt ha en mycket mera positiv inställning till svenskan (och till andra språk) än finska män. Vi kan alltså också på denna punkt inkludera Finland i en större allmäneuropeisk trend. Det är framför allt lågutbildade europeiska män som väljer extrempartier och som förhåller sig negativt till minoriteter och till invandrare. Saken kan också uttryckas på detta sätt: utan kvinnor vore Finland en mycket mörk och mycket dyster plats.

I den tredje delen av undersökningen tangeras frågor som berör språkmajoritetens fördomar. Frågornas delvisa otydlighet inbjuder till stor spridning i svarspositionerna. Några egentliga slutsatser kan man inte dra, bortsett då från att också denna helhet verkar bekräfta både ett geografiskt och ett mentalt avstånd mellan landets finsk- och svenskspråkiga. Förekomsten av så kallade "Bästa broder -nätverk" är ingen svenskspråkig specialitet, inget svenskspråkigt karakteristika. Sådana nätverk, också mellan kvinnor, existerar överallt i vårt land, på alla de språk som hittills finns officiellt registrerade.

Vilka slutsatser skall man då dra av denna undersökning?

I den finskspråkiga offentligheten behandlas det svenska i Finland som en fråga om obligatorisk skolundervisning. På svenskspråkigt håll befarar man att frågan om en så kallad "pakkoruotsi" döljer en helt annan agenda, eller ett samtidigt försök att avskaffa svenskan som lagstadgat nationalspråk. En sådan agenda är dock svår att identifiera bland de etablerade partierna, men den finns kanske nog hos Sannfinländarna. I e2:s aktuella undersökning ser man att förståelsen för svenskan som nationalspråk inte är lika stor bland ungdomar som bland äldre, dvs personer över 65. Denna trend har varit synlig också i Magmas egna tidigare undersökningar. Frågan är nu vilken slutsats man kan och skall dra av detta?

Ett otvetydigt faktum är att intresset för svenskan har minskat särskilt bland ungdomar under de senaste åren. Detta beror säkert delvis på slopanDET av svenskan som obligatoriskt språk i studentskrivningarna. Men det beror

väl delvis också på den så kallade digitaliseringen som visserligen nog har ökat färdigheten att förstå och kanske tala engelska, men som samtidigt verkar ha förordat intresset för andra språk. Likgiltigheten inför främmande språk framstår som en betydande utmaning för skolmyndigheterna. Det är framför allt inom yrkesutbildningen som språkfärdigheterna är svaga. Ändå är det just inom den sektorn som språkkunskaper verkligen är en tillgång.

I undersökningsmaterialet säger sig slutligen två tredjedelar av de svarande vara trötta på diskussionen om relationen mellan det svenska och det finska. Detta styrker tanken att propagandan mot det svenska kommer från en mycket liten klick fanatiker som döljer sig bakom anonyma signaturer på hatsajter som Suomi24 eller Hommafoorumi.

Kommentar från Karina Jutila, e2: Språkbud för vuxna och barn

Den enda sverigefinska skolan i Göteborg läggs ner, berättade Sisuradio i början av året. Nyheten har fått en fortsättning: nu diskuterar man hur den tvåspråkiga undervisningen i staden kunde tryggas. Syftet är att hålla fast vid minoritetens rättigheter.

I Finland är situationen en annan. Den här undersökningen visar, att majoriteten av de finskspråkiga har en positiv inställning till det svenska språket, och att den svenskspråkiga servicen inte är hotad. Diskussionen om "tvångs-svenskan" betyder inte att det skulle finnas en utbredd aversion mot svenskan.

Bakom den stora bilden finns ändå ett oroväckande faktum: finskspråkiga unga har en mer likgiltig eller negativ attityd till svenskans ställning och svenskspråkig service än vad äldre har.

Detta kan avspeglas i svenskans ställning under kommande decennier. De ungas attityd blir attityden hos morgondagens vuxna – föräldrar och beslutsfattare – om trenden fortsätter.

Vad kan man göra åt saken? Något vi kan göra är att ägna tid och resurser åt praktiska lösningar i stället för att jämra oss över olika problem.

Man kunde ta avstamp i det andra resultatet av undersökningen: fördomar och attityder har ett samband med den egna språkkunskapen och förekomsten av kontakter med svenskspråkiga.

Det skulle löna sig att utveckla ett stort projekt som överspannar flera decennier, där alla finskspråkiga barn skulle erbjudas vardagsnära kontakt med svenskan och de svenskspråkiga över språk- och kulturgränserna. Man

kunde ta modell av Finska Kulturfondens projekt Konsttestarna som erbjuder alla åttondeklassister i grundskolorna möjligheten att uppleva konst, också sådan konst som många annars inte skulle få uppleva.

Skolorna den säkraste vägen till växelverkan och samverkan över språkgränserna eftersom familjernas situationer är varierande. Projektet skulle erbjuda varje barn möjlighet till språkbud inom ramen för hobbyverksamhet, skola, lägerskola, en klassresa, resa eller exkursion. Föräldrarnas förmögenhet, attityder eller livssituation skulle inte få inskränka den möjligheten.

Som fortsättning på barnens "språkdialog" skulle vi behöva fler utbytesstudieplatser. Utbytessamarbetet mellan gymnasiet i Kalajoki och Pedersöre gymnasium kunde föregå som modellexempel, som kunde vidareutvecklas och kopieras på andra orter i Finland. Det skulle dessutom vara värt att sprida idén till yrkesläroanstalterna, eftersom det finns ett samband mellan utbildningsnivån och språkattityderna och -kunskaperna, vilket denna undersökning visar.

Ett studentutbyte förutsätter att lärarna engagerar sig i verksamheten, att systemet marknadsförs och att det anslås stipendier för verksamheten. Ungdomars intresse för att lära sig språk borde inte hindras av att de inte kan få respengar hemifrån.

Det tredje förbättringsmålet är de vuxnas språkkunskaper. Den här undersökningen visar, att en klar majoritet också av de medelålders skulle vilja kunna svenska bättre. Det skulle vara värt att möta denna efterfrågan med en kampanj. En god början kunde vara att kommunicera på svenska i enkla vardagssituationer på jobbet, på lunchpausen eller under arbetsresan.

Kampanjen skulle hjälpa finskspråkiga att komma över sin blyghet för att tala ett annat språk och kanske leda till att allt fler ville fästa en bröstknapp med texten "Jag önskar att svenskspråkiga skulle tala svenska med mig" på sin jacka. Kampanjen kunde förverkligas enligt modell av motions- och hälsokampanjer.

Språkinlärning i alla åldrar stöds av att språkets hörs och syns. Därför kan vi också fundera över om till exempel beslutet att koncentrera Rundradions alla svenskspråkiga tv-program till en kanal var så motiverat. Via musik, film och tv-serier lär vi oss enkelt nya språk, och kunskap och trevliga upplevelser föder positiva attityder.

Svenska dagen är en dag, när finländare i förtruppen flaggar synligt för svenskan över språkgränserna. Det som vi gör alla andra dagar av året är ändå viktigare. I år kunde vi använda tiden till att planera nya, stora och slagkraftiga projekt och lansera dem gemensamt på svenska dagen den 6 november 2018.

SLUTKOMMENTARER

- 1 Valtioneuvoston kanslia 2012.
- 2 se Karvonen 2000; 2014, Bengtsson 2011.
- 3 Birnir 2007, 21.
- 4 Paloheimo 2008; Bengtsson 2005; 2011, Sundberg 2006; Westinen 2015.
- 5 Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 6 Meinander 2006, 10–11.
- 7 McRae 2007, 18–19.
- 8 Bengtsson 2011, Grönlund 2011a; Heikkilä 2011.
- 9 Grönlund 2011a.
- 10 se Westinen 2015.
- 11 Isaksson 2011, 51–52.
- 12 Grönlund & Westinen 2012, Samforsk 2014; Westinen 2015.
- 13 t.ex Magma 2008, Samforsk 2014.
- 14 Lindell 2016, 45.
- 15 Aa.
- 16 Aa. 32.
- 17 Westinen 2015, 147.
- 18 se t.ex Paloheimo 2008; Grönlund & Westinen 2012; Westinen 2015; Pitkänen & Westinen 2016.
- 19 Lindell 2016, 32.
- 20 Magma 2008. Undersökningarna genomfördes som besöksintervjuer, och urvalet är representativt för Finlands vuxna befolkning. Av de tillfrågade i undersökningen år 1996 (n=967) var 97 procent finskspråkiga och 2 procent svenskspråkiga. I 2008 års undersökning (n=1012) var andelarna 96 och 2 procent.
- 21 von Schoultz 2013, Samforsk 2014. 2013 års undersökning var en fortsättning på de enkäter som Magma låtit göra 1996 och 2008. Den besvarades av 1 038 finländare i åldern 15–79 år. Samforsks undersökning gjordes som en enkät med slumpvis urval, som omfattade 20 000 och 15 000 (Internet) finskspråkiga personer i åldern 18–79 år. Enkäten besvarades av 7 358 tillfrågade.
- 22 se Grönlund 2011b, 209.
- 23 Ylioppilastutkintolautakunta 2017.
- 24 Samforsk 2014.
- 25 Lindell 2016, 86.
- 26 se t.ex. Suominen 2017
- 27 Samforsk 2014.
- 28 Lindell 2016, 27.
- 29 Borg 2017.
- 30 Lindell 2016, 60.
- 31 Suominen 2017.
- 32 Magma 2008.
- 33 se von Schoultz 2013, Samforsk 2014.
- 34 Savon Sanomat 2016, Suominen 2017.
- 35 se Suominen 2017.
- 36 Ylioppilastutkintolautakunta 2017.
- 37 Savon Sanomat 2010.
- 38 se Heikkilä 2011.
- 39 Aa. 19–21.
- 40 Karvonen & Paloheimo 2003, Paloheimo 2007; Borg & Grönlund 2011, Grönlund & Kestilä-Kekkonen 2015.
- 41 se Magma 2008.
- 42 Helsingin Sanomat 2017.
- 43 Grönlund & Westinen 2012.
- 44 se Suominen 2017
- 45 Grönlund 2011b; Suominen 2017

ENKÄTUNDERSÖKNINGENS FRÅGEBATTERI

1. Svenskan är en viktig del av det finländska samhället.
2. Det är bara de svenskspråkiga som har nytta av Finlands tvåspråkighet.
3. Vårt lands ledande politiker ska behärska både finska och svenska.
4. Det vore synd om det svenska språket och svensk kultur försvann från Finland
5. Jag anser att alla elever också i fortsättningen borde studera svenska i grundskolan
6. Det svenska språket diskrimineras i Finland
7. De svenskspråkiga i vårt land anser att de är bättre än de finskspråkiga
8. Hurdan är enligt din åsikt relationen mellan finsk- och svenskspråkiga i Finland? *
9. Hur upplever du att relationerna mellan finsk- och svenskspråkiga har förändrats de senaste åren? **
10. Alla statliga tjänstemän ska förutsättas ha goda kunskaper i svenska
11. Det behövs kunskaper i svenska för att upprätthålla goda relationer med de nordiska länderna
12. Det används för mycket offentliga medel för svenskspråkig service
13. Jag skulle vilja kunna svenska bättre
14. Jag anser att de svenskspråkiga i vårt land borde hållas för sig själva och isoleras från den finskspråkiga befolkningen
15. Jag skulle vilja ha mera att göra med svenskspråkiga invånare i vårt land
16. Jag blir irriterad av att höra svenska på offentliga platser
17. Svenskspråkiga har i genomsnitt en mycket liknande ekonomisk situation som finskspråkiga
18. Parförhållanden över språkgränsen mellan finsk- och svenskspråkiga är bra
19. De svenskspråkiga har mera nytta av bästa bror-nätverk än de finskspråkiga

20. Finland borde ha fler tvåspråkiga skolor, där undervisningen sker jämlikt på både finska och svenska
21. Jag skulle kunna tänka mig att sätta mitt barn i en tvåspråkig skola
22. Det är rätt att de svenskspråkiga i vårt land får service på sitt modersmål även om de skulle kunna finska
23. Det är viktigt att de svenskspråkiga får social- och hälsovårdstjänster på sitt modersmål också efter sote-reformen.
24. De finskspråkiga får bättre social- och hälsovårdstjänster på sitt modersmål än de svenskspråkiga
25. Språkfrågan i Finland har fått alltför stora proportioner
26. Hur anser du att den allmänna inställningen till folkgrupper som talar andra språk har förändrats de senaste åren i Finland? **
27. Det är viktigt för mig att det svenska språket har en officiell, grundlagsgaranterad ställning i Finland också i framtiden.
28. Jag har haft nytta av att kunna svenska i mitt liv.
29. Har du släktingar i Finland som talar svenska som modersmål (1=ja, 2=nej)
30. Har du vänner i Finland som talar svenska som modersmål (1=ja, 2=nej)
31. Har du arbetskamrater i Finland som talar svenska som modersmål (1=ja, 2=nej)
32. Har du kunder eller affärspartner i Finland som talar svenska som modersmål (1=ja, 2=nej)
33. Vilket skolvitsord skulle du ge dig själv för dina svensk-kunskaper? (1=4, 2=5 eller 6, 3=7, 4=8, 5=9 eller 10)
34. Hur ofta använder/ använde du (om pensionerad) svenska i ditt arbete? (1=Hela tiden, 2=ganska ofta, 3=sällan, 4=inte alls, 5=frågan gäller inte mig)

Skala för frågorna 1-28: 1=Helt av samma åsikt, 2=delvis av samma åsikt, 3=delvis av annan åsikt, 4=helt av annan åsikt, 5=kan inte säga

Undantag:

*Skala: 1= har blivit mycket goda 2=har blivit goda 3=har blivit varierande 4=har blivit dåliga 5=har blivit mycket dåliga 6=kan inte säga

** skala: 1=Har blivit mycket bättre 2=har blivit bättre 3=har varken blivit bättre eller sämre 4=har blivit sämre 5=har blivit mycket sämre 6=kan inte säga

ENKÄTUNDERSÖKNINGENS GENOMFÖRANDE

den webbaserade panelundersökningen genomförs datainsamlingen så, att man på basis av tillgängliga bakgrundsuppgifter först plockar ut en lämplig målpopulation för undersökningen, varefter man skickar ut inbjudningar till den valda målpopulationen per e-post. De personer som tackar ja till inbjudan deltar i undersökningen via Internet, i vår CAWI-miljö (Computer Aided Web Interview) som är skyddad med användarsignum och lösenord. Enkätsvaren sparas direkt i Taloustutkimus' server för fortsatt analys.

Taloustutkimus' internet-panel grundades år 1997. Det är den nationella Internet-panel som verkat längst i Finland. Panelens respondenter väljs ut av forskarna genom kvotsampling på samma sätt som vid nationella undersökningar med telefon- eller besöksintervjuer.

Målpopulation och urvalsmetod

Undersökningens målpopulation är Finlands 18–79-åriga befolkning. Samplet har bildats av medlemmar i Taloustutkimus' Internetpanel så, att det representerar åldern hos Finlands vuxenbefolkning, enligt kön och bosättningsort. Internet-panelen har i sin helhet rekryterats i samband med Taloustutkimus' nationellt representativa undersökningar eller genom en separat rekryteringsprocess som baserar sig på befolkningsregistercentralens slumpvisa urval, vilket garanterar att undersökningarna är representativa och tillförlitliga och har en hög svarsprocent. Internerpanelen har för närvarande över 50 000 medlemmar.

Statistisk behandling

Undersökningens sampel har viktats enligt kön, ålder och bosättningsort för att motsvara befolkningen. Denna beräknade viktningskoefficient används vid alla analyser.

Felmarginal

Undersökningens felmarginal är ± 1 procentenhet med 95 procents konfidensnivå. Det betyder, att av hundra separata undersökningar ger 95 av undersökningarna ett resultat som ligger inom nämnda felmarginal. Felmarginalen anger, vilka risker det slumpvisa urvalet ger resultatens allmängiltighet - det kan hända att en för stor eller för liten andel personer som tänker på ett visst sätt blir utvalda till samplet. Man går in för att undvika riskerna för snedvridning genom att plocka ut respondenterna på basis av kvoter och slumpvis: vem som helst som hör till målpopulationen kan med lika stor sannolikhet bli vald som respondent.

Källa: Taloustutkimus Oy

BILAGETABELL 1.

Explorativ faktoranalys av sakfrågor som gäller det svenska språket och svenskspråkiga

PÅSTÅENDE	HUVUDKOMPLEMENT		
	1	2	3
3. Vårt lands ledande politiker ska behärska både finska och svenska	0.84		
10. Alla statliga tjänstemän ska förutsättas ha goda kunskaper i svenska	0.83		
11. Det behövs kunskaper i svenska för att upprätthålla goda relationer med de nordiska länderna	0.74		
5. Jag anser att alla elever också i fortsättningen borde studera svenska i grundskolan	0.68		
28. Det är viktigt för mig att det svenska språket har en officiell, grundlagsgaranterad ställning i Finland också i framtiden	0.60		
2. Det är bara de svenskspråkiga som har nytta av Finlands tvåspråkighet			
25. Språkfrågan i Finland har fått alltför stora proportioner			
7. De svenskspråkiga i vårt land anser att de är bättre än de finskspråkiga		-0.79	
19. De svenskspråkiga har mera nytta av bästa bror-nätverk än de finskspråkiga		-0.77	
14. Jag anser att de svenskspråkiga i vårt land borde hållas för sig själva och isoleras från den finskspråkiga befolkningen		-0.72	
17. Svenskspråkiga har i genomsnitt en mycket liknande ekonomisk situation som finskspråkiga		0.67	
12. Det används för mycket offentliga medel för svenskspråkig service			
24. De finskspråkiga får bättre social- och hälsovårdstjänster på sitt modersmål än de svenskspråkiga			

PÅSTÅENDE	HUVUDKOMPONENT		
	1	2	3
21. Jag skulle kunna tänka mig att sätta mitt barn i en tvåspråkig skola			0.78
20. Finland borde ha fler tvåspråkiga skolor, där undervisningen sker jämnt på både finska och svenska			0.71
15. Jag skulle vilja ha mera att göra med de svenskspråkiga i vårt land			0.70
13. Jag skulle vilja kunna svenska bättre			0.67
23. Det är viktigt att de svenskspråkiga får social- och hälsovårdstjänster på sitt modersmål också efter sote-reformen			

FÖRKLARING: Variablerna och deras faktorladdningar anges på raderna i tabellen. I tabellen upptas endast de laddningar vars egenvärde är minst 0,60. Utgående från faktoranalys räknade man ut medelvärdesvariabler av de variabler som blev kraftigast laddade för tre uppkomna faktorer. Riktningen för påståendena i den andra faktorn riktades om genom kodning för analyserna. Medelvärdesvariablernas reliabilitet testades med hjälp av Cronbachs alfa som räknas ut på basis av den inbördes medelkorrelationen mellan variabler och antalet påståenden. Ju större alfans värde är, desto enhetligare kan mätaren anses vara. Cronbachs alfa för medelvärdesvariablerna var 0.89 (1. faktor), 0.78 (2. faktor) och 0.82 (3. faktor), så faktorerna är tillräckligt jämna för att kunna användas för analyser.

BILAGETABELL 2.

Inverkan av respondenternas amhällsgrupp, partiståndpunkt och svenska nätverk och den upplevd nytta av svenska på attityddimensioner som gäller det svenska språket. Linjär regressionsanalys (OLS)

	Det officiella behovet Av det svenska språket	Livet över språkgränserna	En liten krets Av bättre folk
Kön (jämförkategori man)			
Kvinna	0.55*** (0.04)	0.32*** (0.03)	-0.14*** (0.03)
Åldersklass (under 30 år)			
30–39	-0.12 (0.07)	-0.11 (0.07)	0.14 (0.06)
40–49	0.09 (0.07)	-0.12 (0.06)	0.14 (0.05)
50–59	0.41*** (0.07)	-0.13* (0.06)	0.18** (0.05)
60+ år gamla	0.62	0.08 (0.06)	0.10 (0.06)
Område (Östra Finland)			
Nyland	-0.06 (0.05)	0.25*** (0.05)	-0.08 (0.05)
Egentliga Finland	0.15 (0.07)	0.18* (0.07)	0.01 (0.06)
Österbotten	0.21 (0.15)	0.49** (0.15)	-0.13 (0.13)
Övriga Västra Finland	-0.08 (0.05)	-0.05 (0.05)	0.07 (0.05)
Norra Finland	0.05 (0.07)	0.05 (0.07)	-0.05 (0.06)
Utbildning (ingen utbildning)			
Ingen yrkesutbildning	0.18* (0.06)	0.13 (0.07)	-0.17** (0.07)
mellanstadie	0.30*** (0.06)	0.49*** (0.05)	-0.28*** (0.05)
YHK	0.20** (0.07)	0.57*** (0.06)	-0.35*** (0.06)
universitet	0.44*** (0.06)	0.74	-0.53*** (0.05)
Partiståndpunkt (jfr kateg. SF, modell 2)			
SAML	0.25*** (0.06)	0.23*** (0.05)	-0.20* (0.05)
CENT	0.48*** (0.08)	0.12 (0.07)	-0.23** (0.06)
SDP	0.28*** (0.07)	0.12 (0.07)	-0.13* (0.06)
GRÖNA	0.54*** (0.06)	0.44*** (0.06)	-0.44*** (0.05)
VÄNST	0.36*** (0.08)	0.37*** (0.07)	-0.16* (0.07)
KD	0.61	0.25* (0.12)	-0.31** (0.11)
BLÅ	-0.14 (0.15)	-0.17 (0.14)	0.07 (0.12)
Övriga	-0.31* (0.14)	-0.15 (0.12)	0.08 (0.11)
Icke-röstande	0.18 (0.10)	-0.19* (0.09)	0.14 (0.08)

	Det officiella behovet Av det svenska språket	Livet över språkgränserna	En liten krets Av bättre folk
Omfattningen av svenskspråkiga nätverk (Inga vänner, släktingar, arbetskamrater eller kunder, modell 3)			
1	-0.10* (0.04)	0.06 (0.04)	0.04 (0.04)
2	-0.16*** (0.04)	0.25*** (0.04)	-0.08 (0.04)
3	-0.14* (0.05)	0.27*** (0.05)	-0.09 (0.05)
Både vänner, släktingar, och kunder arbetskamrater	-0.01 (0.07)	0.34*** (0.07)	-0.26*** (0.07)
Upplevd nytta av det svenska språket (har inte haft någon nytta i livet, modell 3)			
Har haft nytta	1.57*** (0.03)	1.21*** (0.03)	-
Förklarad			
Modell 1 (sociodemografiska variabler)			
	0.11	0.11	0.05
Modell 2 (sociodemografiska variabler + partiståndpunkt)			
	0.14	0.13	0.07
Modell 3 (sociodemografiska variabler + partiståndpunkt)			
	0.46	0.40	0.21

FÖRKLARING: Siffrorna är ostandardiserade regressionskoefficienter och deras medelfel anges inom parentes. Den statistiska signifikansen anges på följande sätt: *p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001. Jämförgrupperna inom parentes. Varje variabls inverkan på dimensionen jämförs med denna grupp. Till exempel är regressionskoefficienten för variabeln kvinna 0,55 i dimensionen svenskans officiella ställning. Kvinnors genomsnittliga placering i dimensionen är alltså 0,55 enheter större (och mer positivt inställd till språket) än mäns placering, när de andra sociodemografiska faktorernas inverkan har standardiserats.

KÄLLOR

Litteratur:

Bengtsson, Åsa (2005), "Utmaningar för svensk politik" in Bengtsson, Åsa & Grönlund, Kimmo (eds.) *Den finlandssvenska väljaren*. Vasa: Åbo Akademi, Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, 127–144.

Bengtsson, Åsa (2011), "Historiska minoritetens politiska mobilisering" in Grönlund, Kimmo (ed.) *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i publikdemokrati*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet, 15-40.

Birnir, Johanna K. (2007), *Ethnicity and Electoral Politics*. New York: Cambridge University Press.

Borg, Sami (2017): *Suomi/Nyt. Raportti suomalaisten demokratiakäsityksistä ja yhteiskunnallisista mielipiteistä*. Ajatushautomo Magman johtaman Demokratian kohtalo -hankkeen taustaraportti. Tammerfors

Grönlund, Kimmo (2011a), "Introduktion – finlandssvenskar i publikdemokrati", in Grönlund, Kimmo (ed.), *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i publikdemokrati*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet, 7–14.

Grönlund, Kimmo (2011b), "Konklusioner – svenska intressen i finländsk politik", in Grönlund, Kimmo (ed.), *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i publikdemokrati*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet, 205-216.

Grönlund, Kimmo & Westinen, Jussi (2012), "Puoluevalinta" in Borg, Sami (toim.), *Muutosvaalit 2011*, 156–188. Helsingfors: justitieministeriet

Heikkilä, Riie (2011), *Bättre folk, bättre smak? Suomenruotsalaisten maku ja kulttuuripääoma*. Department of Social Studies. Helsingfors: University of Helsinki,

Helsingin Sanomat (2017), "Pisa-menestyksen takana vaanii nurja puoli: tuhannet suomalaisnuoret lukevat niin surkeasti, etteivät selviä arjen tilanteista – miten se on mahdollista?" <https://goo.gl/NfuqMx>.

Isaksson, Guy-Erik (2011), "Minoriteter och valmanifest" in Grönlund, Kimmo (ed.), *Språk och politisk mobilisering. Finlandssvenskar i publikdemokrati*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet, 41–62.

Karvonen, Lauri (2000), "Finland: From Conflict to Compromise" in Dirk Berg-Schlosser Jeremy Mitchell (ed.) *Conditions of Democracy in Europe, 1919–1939. Systematic Case Studies*. London: Macmillan, 129–156.

Karvonen, Lauri (2014), *Parties, governments and voters in Finland. Politics under fundamental societal transformation*. Colchester: ECPR Press.

Lindell, Marina (2016), Språkbarometern 2004–2016, *Justitieministeriets publikation 52/2016*. Helsingfors: Justitieministeriet.

Magma (2008), *Ruotsin kielen asema Suomessa/Svenskans ställning i Finland*. Helsingfors: Magma

McRae, Kenneth (2007), "Toward language equality: four democracies compared". *International Journal of the Sociology of Language*, 187/188, 13–34.

Meinander, Henrik (2006), "Svenska Folkpartiet och Finland". In Sandberg, Siv (ed.), *Svenska folkpartiet genom 100 år: 1906–2006*. Helsingfors: Schildt, 9–35.

Paloheimo, Heikki (2008), "Ideologiat ja ristiriitautuvuudet". In Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (toim.), *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. Helsingfors: WSOY, 27–60

Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi (2016), *Vem har måttet rågat? En undersökning av samhällsklimatet i Finland*. Helsingfors: e2

Samforsk (2014), Undersökningen kartlade finländarnas åsikter om svenskan. <https://goo.gl/zFHWV7>

Savon Sanomat (2010), Enemmistö kelpuuttaisi venäjän pakoruotsin tilalle. <https://goo.gl/ERbbTU>.

Savon Sanomat (2016), Opiskelijoiden ruotsin kielen taito romahtanut lyhyessä ajassa: "Tilanne on räjähtänyt käsiin". <https://goo.gl/A4e6V6>

Sundberg, Jan (2006), "Skarpa linjeval och pragmatism i Svenska Folkpartiet". In Sandberg, Siv (ed.), *Svenska folkpartiet genom 100 år: 1906–2006*. Helsingfors: Schildt, 45–70.

Suominen, Anne (2017), *Regeringen Sipilä och svenskan*. Helsingfors: Tankesmedjan Agenda.

Statistikcentralen 2017, Befolkningsstrukturen <https://goo.gl/dc3LSC>

Statsrådets kansli 2012, Nationalspråksstrategin Statsrådets principbeslut. *Statsrådets kanslis publikationsserie* (4/2012)

Studentexamensnämnden (2017) Antalet anmälda till olika prov per examensomgång 2007–2016. <https://goo.gl/SYWMYa>

Westinen, Jussi (2015), *Cleavages in Contemporary Finland. A Study on Party-Voter Ties*. Doktorsavhandling: Åbo: Åbo Akademi University Press.

Forskningsmaterial:

Borg, Sami & Grönlund, Kimmo (2011), Undersökning om riksdagsvalet 2011. FSD2653. (Elektroniskt material) Version 2.1 (2013-01-22). Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv [jakaja]. <https://goo.gl/bPWmGL>.

Grönlund, Kimmo & Kestilä-Kekkonen, Elina (2015), Undersökning om riksdagsvalet 2015. FSD 3067. (Elektroniskt material) (Elektroniskt material) Version 1.0 (13.6.2016). Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv [jakaja]. <https://goo.gl/mQbsi3>.

Karvonen, Lauri & Paloheimo, Heikki (2003), Undersökning om riksdagsvalet 2003. FSD 1260. (Elektroniskt material) Version 1.1 (5.1.2012). Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv [jakaja]. <https://goo.gl/YDeKGO>.

Paloheimo, Heikki (2007), Undersökning om riksdagsvalet 2007. FSD 2269. (Elektroniskt material) Version 1.1 (5.1.2012). Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv [jakaja]. <https://goo.gl/1HNYHb>.

